

Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen sekä lain, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset. Kumppanuus- ja yhteistyösopimus on allekirjoitettu Brysselissä lokakuussa 2018.

Singaporen kanssa tehty sopimus on sekasopimus, joka sisältää sekä jäsenvaltioiden että Euroopan unionin toimivaltaan kuuluvia määräyksiä.

Sopimuksen tavoitteena on syventää EU:n ja Singaporen yhteistyötä laaja-alaisesti, ja se muodostaa kehyksen alakohtaisille sopimuksille ja yhteistyölle. Sopimus kattaa kaikki olemassa olevat yhteistyön alat ja avaa mahdollisuuksia yhteistyöhön uusilla aloilla. Keskeisiä poliittisia kysymyksiä ja useita sektorikohtaisia yhteistyöaloja käsitellään sopimuksessa varsin yleisellä tasolla. Poliittisen, taloudellisen ja sektorikohtaisen yhteistyön lisäksi sopimus pitää sisällään yhteistyön alueellisten ja globaalien haasteiden ratkaisemiseksi. Sopimuksessa korostuvat kantojen koordinointi ja tiedonvaihto kansainvälisillä foorumeilla. Demokratiaan, oikeusvaltioon, ihmisoikeuksiin ja muuhun yhteiseen arvopohjaan nojaavien toimintatapojen kehittäminen sekä näiden arvojen edistäminen ovat sopimuksen läpileikkaavia teemoja.

Rinnakkain kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen kanssa käytiin neuvotteluja EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen välisestä vapaakauppasopimuksesta ja investointisuojausopimuksesta, joiden kanssa kumppanuus- ja yhteistyösopimus muodostaa institutionaalisen kokonaisuuden.

Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuksen osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen sopimuksen voimaantulon edellyttämien, tarvittavien oikeudellisten menettelyjen suorittamisesta. Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun sopimus tulee voimaan.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta.....	3
1.2 Valmistelu.....	3
2 Sopimuksen tavoitteet.....	5
3 Keskeiset ehdotukset.....	6
4 Esityksen vaikutukset	6
5 Lausuntopalaute.....	7
6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön	7
7 Voimaantulo	17
8 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus	17
9 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	17
9.1 Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako.....	17
9.2 Lainsäädännön alaan kuuluvat sopimusmääräykset	18
LAKIEHDOTUS	20
Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta	20
SOPIMUSTEKSTI	21

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Singapore on EU:lle tärkeä kumppani Kaakkois-Aasiassa. Kansainvälisissä kysymyksissä EU ja Singapore jakavat useita yhteisiä näkemyksiä, ja EU:n lailla Singapore tukee lähtökohtaisesti sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää sekä vapaakauppaa. Kaakkois-Aasian yhteistyöjärjestön ASEAN:in maista Singapore on EU:n suurin kauppakumppani ja globaalisti 14. suurin. Viime vuosina EU-maiden ja Singaporen tavara- ja palvelukaupan vuosittainen yhteisvolyyymi on ollut noin 100 miljardia euroa, ja kauppa on ollut EU:lle ylijäämäistä. Tuoreimpien vuoden 2018 tilastojen mukaan suorat investoinnit EU:n ja Singaporen välillä olivat noin 300 miljardia euroa. Myös Suomelle Singapore on kaupallisesti merkittävä vienti- ja kauttakulkumaa. Maassa toimii aktiivisesti noin 70 suomalaisyritystä, jotka käyttävät maata lisäksi astinlautana muualle Aasiaan. Vuonna 2020 Suomen vienti Singaporeen oli 200 miljoonaa euroa ja tuonti 114 miljoonaa euroa.

Marraskuussa 2019 voimaan tullutta vapaakauppasopimusta lukuun ottamatta EU:n ja Singaporen sopimussuhde perustuu tällä hetkellä vuonna 1980 tehtyyn Euroopan yhteisön ja ASEAN-järjestön yhteistyösopimukseen. Tätä voidaan pitää vanhentuneena ja riittämättömänä pohjana EU:n ja Singaporen nykymuotoiselle yhteistyölle. EU:n ja sen jäsenvaltioiden useiden maiden kanssa solmimat uudet kumppanuus- ja yhteistyösopimukset (Partnership and Cooperation Agreement, PCA) ovat aiempaa laaja-alaisempia, ja niiden on tarkoitus vastata nykypäivän haasteisiin. Singaporen osalta tällaisia teemoja ovat muun muassa turvallisuutta, siirtolaisuutta, sisäasioita ja ihmisoikeuksia koskevat kysymykset. EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksella korvataan aiemman Euroopan yhteisön ja ASEAN-järjestön välisen sopimuksen muodostama oikeudellinen kehys. Sopimus on EU:n neljäs ASEAN-maan kanssa tehty kumppanuus- ja yhteistyösopimus. Aiemmat sopimukset on tehty Indonesian, Filippiinien ja Vietnamin kanssa, minkä lisäksi EU ja Malesia neuvottelevat vastaavasta sopimuksesta.

Suomi ja Singapore ovat tehneet neljä kahdenvälistä sopimusta. Nämä ovat sopimus tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi (SopS 47 ja 48/1982, SopS 114 ja 115/2002), sopimus koskien eräiden tekstiilituotteiden vientiä Singaporesta tuontia varten Suomeen (SopS 27/1992), lentoliikennesopimus (SopS 90/2002) ja viisumivapaussopimus (SopS 61/1967). Kahdenväliset sopimukset keskittyvät kuitenkin tiettyihin yksittäisiin teemoihin, kun taas EU:n ja Singaporen välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus luo puitteet laaja-alaiselle yhteistyölle.

Kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen lisäksi EU ja Singapore allekirjoittivat lokakuussa 2018 myös vapaakauppa- ja investointisuojaosopimukset. Vapaakauppasopimus tuli voimaan marraskuussa 2019, ja investointisuojaosopimus tulee voimaan sitten, kun sopimuksen osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen sopimuksen voimaantulon edellyttämien oikeudellisten vaatimustensa ja menettelyidensä suorittamisesta. EU katsoo mainittujen kolmen sopimuksen täydentävän toisiinsa ja muodostavan yhdessä oikeudellisen perustan EU:n ja Singaporen välisille suhteille.

1.2 Valmistelu

Sopimuksen valmistelu

Euroopan unionin neuvosto valtuutti komission marraskuussa 2004 neuvottelemaan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen Singaporen ja viiden muun Kaakkois-Aasian maiden yhteistyöjärjestön ASEAN:in jäsenmaan kanssa. Neuvottelut Singaporen kanssa aloitettiin lokakuussa 2005, mutta ne jäivät viideksi vuodeksi tauolle muun muassa verotukseen liittyvien näkemuserojen vuoksi. Maaliskuussa 2011 neuvottelut käynnistyivät kuitenkin uudelleen vuonna 2010 alkaneiden EU:n ja Singaporen vapaakauppasopimusneuvotteluiden vauhdittamana. Tämän jälkeen neuvotteluita vaikeuttivat siirtolaisuus- ja ihmisoikeuskysymykset, joissa EU koki Singaporen sitoutumisen tason matalaksi. Neuvottelut saatettiin kuitenkin onnistuneesti päätökseen toukokuussa 2013, ja osapuolet parafoivat kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen Singaporen lokakuussa 2013. Euroopan unionin neuvosto teki päätöksen sopimuksen allekirjoittamisesta 16.7.2018, ja sopimus allekirjoitettiin lokakuussa 2018. EU:ssa neuvotteluja valmisteltiin säännöllisesti neuvoston työryhmissä, kuten Aasia-Oseania -työryhmässä ja kauppapoliittisessa komiteassa. Sopimus hyväksytään vielä jokaisessa jäsenvaltiossa, EU:ssa ja Singaporen tasavallassa.

Kansallinen valmistelu

Ulkoministeriö on valmistellut kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen solmimista yhteistyössä muiden sektoriministeriöiden kanssa. Neuvotteluissa valtioneuvosto kannatti EU:n ja Kaakkois-Aasian maiden suhteiden laaja-alaista kehittämistä ja kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen tekemistä. Valtioneuvosto tuki erityisesti kunnianhimoisia ja EU-sitoumusten mukaisia ihmisoikeusmuotoiluja, molempien osapuolten sitoutumista terrorismintorjuntaan ja sitä koskevaan yhteistyöhön kansainvälisten sopimusten ja kansallisten lainsäädäntöjen puitteissa sekä ICC:n ja rankaisemattomuuskysymysten huomioimista. Tärkeänä pidettiin, että sopimukseen sisällytetään ihmisoikeuksia, kansainvälistä rikostuomioistuinta (ICC), laitonta maahanmuuttoa ja takaisinottoa, terrorisminvastaista taistelua sekä pien- ja kevytaseita ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämistä koskevat lausekkeet. Valtioneuvosto ajoi myös neuvottelu- ja sanktiomekanismin sisällyttämistä lopulliseen sopimukseen EU:n yleisen linjan mukaisesti.

Sopimusneuvotteluista on annettu tietoja eduskunnalle perustuslain 96 § ja 97 § mukaisesti UTP-kirjeellä (UTP 30/2004 vp) ja U-kirjelmällä (U 39/2011 vp). U-kirjelmää käsiteltiin ulkosuhdejaoston ja kauppapoliittisen jaoston kirjallisissa menettelyissä. Suuri valiokunta katsoi ulkoasiainvaliokunnan näkemyksen mukaisesti, ettei kirje antanut aihetta toimenpiteisiin.

Ulkoministeriö pyysi elokuussa 2018 Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lausuntoa sopimuksen allekirjoittamisesta sekä siitä, sisältääkö sopimus Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Maakunnan hallitus totesi vastauksessaan, ettei se vastusta sopimuksen allekirjoittamista. Lisäksi maakunnan hallitus toi esiin, että sopimukseen sisältyy tiettyjä maakunnan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, minkä vuoksi sopimuksen voimaansaattaminen Ahvenanmaalla edellyttäisi Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksymistä.

Tasavallan presidentti myönsi valtioneuvoston yleisistunnon ratkaisuehdotuksesta 5.10.2018 valtuudet sopimuksen allekirjoittamiseksi Suomen puolesta.

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunnot liikenne- ja viestintäministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, oikeusministeriöltä, puolustusministeriöltä, sisäministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, valtioneuvoston kanslialta, ympäristöministeriöltä sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta. Lausuntopalaute selostetaan jak-

sossa 5. Vastaukset lausuntopyyntöön sekä muut edellä mainitut valmisteluasiakirjat ovat nähtävissä julkisessa palvelussa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnuksella UM016:00/2019.

2 Sopimuksen tavoitteet

EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen välisen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen tavoite on edistää osapuolten välistä laaja-alaista yhteistyötä. Sopimus toimii perustana, joka määrittelee EU:n ja Singaporen väliset suhteet ja tarjoaa kehyksen EU:n ja sen jäsenvaltioiden kahdenväliselle toiminnalle Singaporen kanssa. Näin sopimuksen tarkoituksena on edesauttaa poliittista vuoropuhelua ja yhteistyötä rauhan, vakauden ja vaurauden edistämiseksi sekä sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän vahvistamiseksi. Sopimuksella pyritään myös yleisesti vahvistamaan EU:n ja sen jäsenvaltioiden poliittista ja taloudellista merkitystä Kaakkois-Aasiassa, kuten myös Singaporen merkitystä EU-alueella.

Sopimuksessa käsitellään yleisellä tasolla useita yhteistyöaloja. EU ja Singapore ilmaisevat sitoutuvansa demokratian periaatteisiin, oikeusvaltioon, hyvään hallintoon sekä ihmisoikeuksiin ja niiden saralla tehtävään yhteistyöhön. Samoin osapuolet toteavat edistävänsä kestävästä kehityksestä ja tekevänsä yhteistyötä ilmastonmuutoksen ja globalisaation asettamiin haasteisiin vastaamiseksi.

Oikeudellinen yhteistyö ja turvallisuusyhteistyö sekä kansainvälinen vakaus ovat sopimuksen keskeisiä tavoitteita. Näiden osalta pyritään kansainvälisen yhteistyön lisäämiseen, terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen, vakavimpien rikosten rankaisemattomuuden ehkäisemiseen sekä huumausaineita koskevaan yhteistyöhön. Lisäksi sopimuksessa sovitaan asevalvontayhteistyöstä ja määrätään tehokkaiden kansallisten vientivalvontajärjestelmien perustamisesta.

Sopimuksella tavoitellaan lisäksi sopimusosapuolten välisen kaupan lisäämistä, kaupan edellytysten tukemista ja monenkeskisen kauppajärjestelmän lujittamista. Osapuolten tavoitteena on EU:n ja Singaporen välisten vapaakauppa- ja investointisuojausopimusten edistäminen, minkä lisäksi ne sopivat käyvänsä vuoropuhelua talouspolitiikasta ja tekevänsä yhteistyötä pienten ja keski suurten yritysten kilpailukyvyn parantamiseksi.

Muuttoliikkeen osalta sopimus pyrkii hallittuun ja lailliseen maahanmuuttoon, EU:n ja Singaporen yhteisen vuoropuhelumekanismien luomiseen sekä muuhun yhteistyön muun muassa muuttoliikkeen syytä, salakuljetusta ja ihmiskauppaa, paluukysymyksiä sekä rajavalvontaa koskien. Sopimusosapuolet sitoutuvat ottamaan vastaan oman maansa kansalaiset, joilla ei ole oleskeluoikeutta toisen osapuolen alueella.

Muut sopimuksen yhteistyösitoumukset koskevat energiaa, liikennettä, koulutusta ja kulttuuria, ympäristöasioita, työllisyyttä, sosiaalisia kysymyksiä sekä tiedettä ja teknologiaa, joissa kaikissa tavoitteeksi asetetaan yhteistyön lisääminen yleisellä tasolla. Vastaavista yleisen tason yhteistyöpyrkimyksistä sovitaan myös verotukseen, rahoitusvalvontaan, tietoyhteiskuntaan ja tietosuojaan, audiovisuaaliseen alaan ja tiedotusvälineisiin sekä tilastoihin liittyen. Lisäksi sopimusosapuolten yhteisenä tavoitteena on vuoropuhelun edistäminen kansalaisyhteiskunnan kanssa sekä vähiten kehittyneiden maiden tukeminen. Sopimuksella tavoitellaan yleisesti myös EU:n ja ASEAN:in välisten alueellisten yhteistyömuotojen kehittämistä.

Sopimuksen tavoitteiden toteuttamiseksi osapuolet sopivat yhteisen sekakomitean perustamisesta.

3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen. Esitys sisältää lakiehdotuksen, jonka 1 § on tavanomainen blankettilain säännös, jolla saatetaan voimaan lainsäädännön alaan kuuluvat sopimuksen määräykset. Lain 2 ja 3 §:ssä ovat säännökset, jotka koskevat sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista ja lain voimaantuloa. Säännösten mukaisesti lain voimaantulosta ja sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti, kun sopimus tulee voimaan.

4 Esityksen vaikutukset

Kumppanuus- ja yhteistyösopimuksella pyritään tiivistämään sopimusosapuolten välistä vuoropuhelua ja lisäämään yhteistyötä useilla aloilla. Singaporea voidaan pitää korkean kehitystason maana, joka on edistynyt erityisesti teknologian ja koulutuksen saralla. Maalla on EU:n ja sen jäsenvaltioiden kanssa yhteisiä tavoitteita muun muassa monenkeskisen kansainvälisen yhteistyön ja vapaan kaupan suhteen. Tämä huomioiden vuoropuhelun ja yhteistyön vahvistumisen voidaan katsoa edesauttavan myös Suomen intressejä ja tukevan maamme toimintaa kansainvälisissä yhteyksissä. Sopimuksen puitteissa tehtävän yhteistyön arvioidaan myös lisäävän EU:n ja sitä kautta Suomen näkyvyyttä ja painoarvoa niin Singaporessa kuin muuallakin Kaakois-Aasiassa.

EU:n ja Singaporen välisen turvallisuusyhteistyön tiivistäminen edistää molempien sopimusosapuolten sisäistä turvallisuutta. Suomen kannalta positiivisia vaikutuksia on muun muassa terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa sekä asevalvontaa koskevalla yhteistyöllä. Lisäksi sopimuksen kirjausten voidaan nähdä edesauttavan hallittua muuttoliikettä EU-alueella ja Suomessa.

Kumppanuus- ja yhteistyösopimus muodostaa kokonaisuuden osapuolten samaan aikaan allekirjoittamien, taloudellisesti vaikuttavampien vapaakauppa- ja investointisuojaosojen kanssa. Kumppanuus- ja yhteistyösopimus tukee näitä sopimuksia kirjauksillaan EU:n ja Singaporen välisen kaupan lisäämisestä, kaupan edellytysten ja monenkeskisen kauppajärjestelmän vahvistamisesta sekä muun muassa hyvää hallintoa, verotusta ja rahoitusvalvontaa koskevasta yhteistyöstä. Näin ollen sopimuksen arvioidaan voimaantulleessaan vaikuttavan suotuisasti, joskaan ei välittömästi Suomen talouteen ja suomalaisyritysten toimintaan. Sopimuksella ei ole suoria vaikutuksia valtion talousarvioon.

Välillisesti sopimuksen voidaan katsoa edistävän ympäristöpoliittisia tavoitteita, vaikka välittömiä ympäristövaikutuksia sillä ei ole. Sopimusosapuolet sitoutuvat kestävää kehitystä ja ilmastomuutosta koskevaan yhteistyöhön ja sopivat yhteisistä tavoitteista ympäristönsuojelussa. Myös sopimukseen kirjattu yhteistyö monenvälisillä foorumeilla edistää yhteisiä kehitys- ja ilmastotavoitteita. Teknologia- ja koulutusyhteistyön tiivistämisen voidaan lisäksi pitkällä aikajänteellä arvioida tuottavan myönteisiä ympäristövaikutuksia.

Viranomaisten toimintaan sopimus ei suoraan vaikuta. Sopimuksella perustettavan sekakomitean kokouksista johtuvat tehtävät voidaan hoitaa tavanomaisen käytännön edellyttämällä tavalla nykyisellä henkilöstöllä.

5 Lausuntopalaute

Suurin osa lausuntopyyntöön vastanneista ministeriöistä ilmoitti, ettei niillä ole asiassa lausuttavaa. Työ- ja elinkeinoministeriö totesi, että kumppanuus- ja yhteistyösopimus sisältää useita ministeriön hallinnonalan kannalta tärkeitä osa-alueita ja että hallituksen esitys kattaa ne tavalla, johon ministeriö voi yhtyä. Sisäministeriön mukaan on hyvä, että sopimuksella edistetään terrorismin, järjestäytyneen rikollisuuden, laittoman maahantulon ja rahanpesun torjuntaan sekä laittomiin huumausaineisiin ja aseisiin liittyvää yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Ministeriö näki, että tähän liittyvät velvoitteet ovat sopimuksessa yleisellä tasolla. Sisäministeriö piti lisäksi tärkeinä sopimuksen painotuksia demokratian, oikeusvaltion sekä ihmisoikeuksien edistämisestä ja totesi, että Singaporen kanssa tehtävässä yhteistyössä on huomioitava maassa käytössä oleva kuolemanrangaistus.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus viittasi elokuussa 2018 antamaansa lausuntoon siitä, ettei se vastusta sopimuksen allekirjoittamista, ja totesi hallituksen huomioineen esityksessään Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat yhteistyöalat maakunnan aiemman lausunnon mukaisesti.

Lausuntopalaute ei ole antanut aihetta muuttaa hallituksen esitystä sen jatkovalmistelussa.

6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

Sopimus

JOHDANTO

Kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen johdannossa sopimusosapuolet vahvistavat sitoutumisensa demokratian periaatteisiin, ihmisoikeuksiin ja perusvapauksiin kansainvälisten ihmisoikeussopimusten mukaisesti. Osapuolet toteavat sitoutuvansa oikeusvaltion ja hyvän hallinnon periaatteisiin sekä sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen edistämiseen, köyhyyden poistamiseen ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Lisäksi johdannossa ilmaistaan osapuolten tahto torjua terrorismia ja otetaan huomioon Eurooppa-neuvoston ja kansainvälisen yhteisön sitoutuminen joukkotuhousteiden leviämisen estämiseen ja asevalvontaan. Osapuolet vahvistavat myös toiveensa vapaakauppasopimuksen laatimisesta ja muun keskinäisen yhteistyön lisäämisestä.

I OSASTO: LUONNE JA SOVELTAMISALA

1 artikla. *Yleiset periaatteet.*

Artiklan 1 kohta toteaa demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisten perusoikeuksien muodostavan olennaisen osan sopimusosapuolten sisä- ja ulkopoliittikkaa sekä kyseessä olevaa sopimusta.

Artiklan 2 kohdassa osapuolet vahvistavat yhteiset arvonsa YK:n peruskirjan mukaisesti ja 3-4 kohdissa toteavat olevansa sitoutuneita edistämään kestävä kehitystä ja kehityksen vuosituhattavoitteita, tekemään yhteistyötä ilmastonmuutoksen ja globalisaation haasteisiin vastaamiseksi sekä kunnioittamaan hyvä hallintotavan ja oikeusvaltion periaatteita. Kohdan 5 mukaan sopimukseen perustuvaa yhteistyötä tehdään kansallisten lakien, sääntöjen ja määräysten mukaisesti.

Artiklan 1 kohdan määräysten on jaksossa 9 *Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus* tarkemmin selostetun mukaisesti katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

2 artikla. *Yhteistyön tavoitteet.*

Artiklassa sovitaan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen tavoitteista. Sen mukaan osapuolten tavoitteena on toimia yhteistyössä erilaisissa alueellisen ja kansainvälisen tason foorumeissa ja järjestöissä, terrorismin ja kansainvälisen rikollisuuden torjunnassa, joukkotuhousteiden leviämisen ja laittoman asekaupan estämisessä sekä osapuolten välisen kaupan lisäämisessä ja sen edellytysten kehittämisessä. Lisäksi artikla toteaa osapuolten pyrkivän oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alan yhteistyöhön, joka kattaa oikeusvaltioperiaatteen, tietosuojan ja muuttoliikkeen sekä salakuljetuksen, ihmiskaupan, rahanpesun ja laittomien huumausaineiden torjunnan.

Muiksi yhteistyön tavoitealoiksi mainitaan tulli, makrotalouspolitiikka ja rahoituslaitokset, verotus, teollisuuspolitiikka, pienet ja keskisuuret yritykset, tietoyhteiskunta, tiede ja teknologia, energia, liikenne, koulutus ja kulttuuri, ympäristö ja luonnonvarat, terveydenhuolto, tilastot sekä näiden lisäksi kaikki muut molemmille osapuolille tärkeät alat. Artiklan mukaan yhteistyön tavoitteena on myös kannustaa Singaporea osallistumaan EU:n Aasiaa koskeviin yhteistyöohjelmiin sekä lisätä osapuolten merkitystä ja kulttuurien välistä ymmärrystä toistensa alueilla.

II OSASTO: KAHDENVÄLINEN, ALUEELLINEN JA KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

3 artikla. *Yhteistyö alueellisissa ja kansainvälisissä järjestöissä.*

Artiklan 1 kohdan mukaan osapuolet tekevät yhteistyötä muun muassa YK:n, ASEAN:in ja EU:n vuoropuhelun, ASEAN:in alueellisen foorumin, Aasia-Eurooppa -kokouksen (ASEM) ja Maailman kauppajärjestön (WTO) piirissä silloin, kun katsovat sen molemmille hyödylliseksi.

Artiklan 2 kohdassa todetaan osapuolten edistävän yhteisestä sopimuksesta yhteistyötä ajatushautomoiden, akateemisten yhteisöjen, järjestöjen ja tiedotusvälineiden välillä.

4. artikla. *Alueellinen ja kahdenvälinen yhteistyö.*

Artiklan 1 kohdassa sovitaan sopimusosapuolten toteuttavan sopimuksessa määriteltyä yhteistyötä kahdenvälisen tason lisäksi myös alueellisesti ja sovittavan sen yhteen EU:n ja ASEAN:in piirissä toteutettavan toiminnan kanssa.

Artiklan 2 kohdan mukaan osapuolet voivat myöntää sopimukseen liittyviin erilaisiin yhteistyötoimiin rahoitustukea.

III OSASTO: YHTEISTYÖ KANSAINVÄLISEN VAKAUDEN, OIKEUDEN, TURVALLISUUDEN JA KEHITYKSEN HYVÄKSI

5 artikla. *Yhteistyö terrorismin torjunnassa.*

Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä terrorismin torjumisessa YK:n päätöslauselmien, kansainvälisten sopimusten sekä omien kansallisten säännöstensä mukaisesti. Yhteistyöllä tarkoitetaan artiklan mukaan erityisesti tietojen vaihtamista terroristiryhmistä ja terrorismintorjunnan keinoista, terrorismintorjuntaan liittyvän kansainvälisen yhteisymmärryksen syventämistä ja

terrorismia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen pyrkimistä sekä YK:n terrorisminvastaisen strategian täytäntöönpanon edistämistä. Lisäksi yhteistyötä tehdään jakamalla toimintatapoja liittyen ihmisoikeuksien suojeluun terrorisminvastaisessa toiminnassa.

6 artikla. *Kansainvälisten veloitteiden täytäntöönpano kansainvälistä yhteisöä koskevista vakavista rikoksista rankaisemiseksi.*

Artiklan 1 kohdassa sopimusosapuolet vahvistavat rankaisemattomuuden periaatteen vakavimmissa, koko kansainvälistä yhteisöä koskevista rikoksista ja vahvistavat, että tältä osin on varmistettava syytteenpano kansallisin toimenpitein ja kansainvälisten veloitteiden mukaisesti.

Artiklan 2 ja 3 kohdissa tunnustetaan kansainvälisten rikostuomioistuinten merkitys Kansainvälinen rikostuomioistuin ICC mukaan lukien sekä sovitaan vuoropuhelusta ICC:hen ja kansainvälisiä veloitteita koskeviin lainsäädännöllisiin muutoksiin liittyen.

7 artikla. *Joukkotuhoaseiden leviämisen estäminen.*

Artiklan 1 kohdan mukaan osapuolet katsovat, että joukkotuhoaseiden leviäminen on yksi vakavimmista kansainvälisistä turvallisuusuhkista.

Artiklan 2 kohdassa osapuolet sopivat yhteistyöstä ja osallistumisesta joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen kansainvälisiä veloitteitaan noudattamalla ja ne toimeen panemalla. Osapuolet katsovat, että tämä määräys on sopimuksen olennainen osa.

Artiklan 3 kohdassa sovitaan kummankin osapuolen allekirjoittavan tai ratifioivan sekä panevan täytäntöön joukkotuhoaseiden leviämisen estämistä koskevat kansainväliset sopimukset sekä perustavan tehokkaat kansalliset vientivalvontajärjestelmät sanktioineen.

Artiklan 4 kohdassa sitoudutaan säännölliseen vuoropuheluun joukkotuhoaseiden leviämisestä.

Sopimuksen olennaiseksi osaksi määritelty artiklan 2 kohta kuuluu lainsäädännön alaan tarkemmin jaksossa 9 *Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus* selostetun mukaisesti.

Kaksikäyttötuotteiden valvonnasta on unionin tasolla annettu neuvoston asetus (EY) N:o 428/2009 kaksikäyttötuotteiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta. Kansallisesti vientivalvontajärjestelmästä on säädetty laissa kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta (562/1996) sekä laissa puolustustarvikkeiden viennistä (282/2012). Artiklan 3 kohta kuuluu lainsäädännön alaan.

8 artikla. *Pienaseet ja kevyet aseet.*

Artiklan 1 kohdassa tunnustetaan pienaseiden ja kevyiden aseiden laitton ja valvomaton leviäminen uhkaksi kansainväliselle turvallisuudelle.

Artiklan 2 ja 3 kohtien mukaan osapuolet noudattavat pienaseiden ja kevyiden aseiden laitonta kauppaa koskevia kansainvälisiä sitoumuksiaan ja panevat ne täytäntöön sekä sitoutuvat koordinaatioon ja vuoropuheluun tähän liittyen.

IV OSASTO: KAUPPAAN JA INVESTOINTEIHIN LIITTYVÄ YHTEISTYÖ

9 artikla. *Yleiset periaatteet.*

Artiklan 1 kohdassa osapuolet sopivat vuoropuhelusta monenvälisen kauppajärjestelmän ja kahdenvälisen kauppansa lujittamiseksi.

Artiklan 2 kohdan mukaan osapuolet tekevät vapaakauppasopimuksen, jolla pannaan täytäntöön kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen kauppaa koskevat määräykset. Vapaakauppasopimus on artiklan mukaan olennainen osa osapuolten kahdenvälisiä suhteita ja yhteistä institutionaalista kehystä.

Artiklan 3 kohdassa todetaan osapuolten voivan halutessaan kehittää kauppaa- ja investointisuhteita muun muassa 10-16 artikloissa mainituilla aloilla.

10 artikla. *Terveysteen ja kasvinsuojeluun liittyvät kysymykset.*

Osapuolet sopivat, että ne voivat keskustella ja vaihtaa tietoja terveyteen ja kasvinsuojeluun liittyvistä kysymyksistä, edistää kansainvälisten standardien käyttöä sekä perustaa testausta ja sertifiointia koskevan mekanismin.

11 artikla. *Kauppan tekniset esteet.*

Artiklan mukaan osapuolet voivat edistää kansainvälisten standardien käyttöä sekä tehdä yhteistyötä kaupan teknisiin määräyksiin liittyen.

12 artikla. *Tulli.*

Osapuolet toteavat, että ne voivat edistää yhteistyötä tullialalla ja toimia yhdessä kansainvälisen kaupan helpottamisen, turvallisuuden ja sääntöjenvastaisuuksien torjunnan saralla.

13 artikla. *Investoinnit.*

Artiklassa todetaan osapuolten voivan edistää investointiyhteistyötä ja houkuttelevaa investointiympäristöä.

14 artikla. *Kilpailupolitiikka.*

Artiklan mukaan osapuolet voivat edistää kilpailusääntöjen käyttöönottoa sekä tiedon levittämistä yritysten oikeusvarmuuden lisäämiseksi.

15 artikla. *Palvelut.*

Osapuolet sopivat, että ne voivat käydä vuoropuhelua sääntely-ympäristöihin, markkinoillepääsyn edistämiseen, pääoma- ja teknologialähteiden käyttöön ja palvelukaupan lisäämiseen liittyen.

16 artikla. *Teollis- ja tekijänoikeuksien suoja.*

Artiklassa tunnustetaan teollis- ja tekijänoikeuksien merkitys ja sovitaan, että niiden suojelemiseksi ja edistämiseksi voidaan tehdä yhteistyötä.

V OSASTO: YHTEISTYÖ OIKEUDEN, VAPAUDEN JA TURVALLISUUDEN ALALLA

17 artikla. *Oikeusvaltioperiaate ja oikeudellinen yhteistyö.*

Artiklassa todetaan osapuolten kiinnittävän erityistä huomiota oikeusvaltioperiaatteen lujittamiseen ja instituutioiden vahvistamiseen sekä vaihtavan tietoja oikeusjärjestelmistä ja lainsäädännöstä.

18 artikla. *Tietosuoja.*

Artiklassa sovitaan vuoropuhelusta ja tiedonvaihdosta henkilötietojen suojan parantamiseksi.

19 artikla. *Muuttoliike.*

Artiklan 1 ja 2 kohdissa osapuolet vahvistavat alueidensa välisen muuttoliikkeen hallitsemisen olevan tärkeää ja sopivat muuttoliikettä koskevan vuoropuhelumekanismin perustamisesta.

Artiklan 3 kohdan mukaan osapuolet voivat omasta näkökulmastaan sisällyttää muuttoliikekysymyksiä taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen strategioihinsa.

Artiklan 4 kohdassa todetaan muuttoliikeyhteistyön perustuvan tarvearvioon, jonka osapuolet tekevät toisiaan kuullen. Yhteistyössä keskitytään erityisesti muuttoliikkeen syihin, muuttoliikkeen liittyvien velvoitteiden kehittämiseen ja täytäntöönpanoon, maahanpääsyä koskeviin sääntöihin ja maassa asuvien ulkomaalaisten asemaan ja kotouttamiseen sekä laittoman maahanmuuton, salakuljetuksen ja ihmiskaupan torjumiseen. Lisäksi yhteistyötä sovitaan tehtävän maassa laittomasti oleskelevien henkilöiden paluuasioissa, matkustusasiakirjaväärennösten ehkäisemisessä sekä viisumi- ja rajavalvontakysymyksissä.

Artiklan 5 kohta määrää, että sopimuksen osapuolet ottavat vastaan oman maansa kansalaiset, joilla ei ole oleskeluoikeutta toisen osapuolen alueella, ja myöntävät heille tähän tarkoitukseen henkilöllisyystodistukset.

Artiklan 6 kohdan mukaan osapuolet ryhtyvät pyynnöstä neuvottelemaan takaisinottosopimuksesta EU:n ja Singaporen välillä.

Perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan. Perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla eikä ulkomaalaista saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Matkustus-oikeuden osoittamiseksi myönnettävistä asiakirjoista säädetään passilaissa (671/2006) ja henkilökortin myöntämisestä henkilökorttilaissa (663/2016). Artiklan 5 kohta kuuluu lainsäädännön alaan.

20 artikla. *Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta.*

Artiklassa sovitaan osapuolten tekevän yhteistyötä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjumiseksi ja asiaan liittyvien kansainvälisten normien ja välineiden edistämiseksi.

21 artikla. *Yhteistyö rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnassa.*

Artiklassa todetaan rahanpesun vastaisen toimintaryhmän (FATF) suositusten mukaisten, rahanpesua estävien toimien tärkeys ja sovitaan tiedonvaihdosta rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi.

22 artikla. *Laittomia huumausaineita koskeva yhteistyö.*

Artiklan mukaan osapuolet tekevät yhteistyötä, jonka tarkoituksena on viranomaisten välisen koordinaation varmistaminen ja laittomien huumausaineiden tarjonnan, kaupan ja kysynnän sekä huumeiden käytön haittavaikutusten vähentäminen. Yhteistyö perustuu kansainvälisiin yleissopimuksiin ja julistuksiin.

VI OSASTO: YHTEISTYÖ MUILLA ALOILLA

23 artikla. *Yhteistyö ihmisoikeuksien alalla.*

Artiklassa sovitaan osapuolten tekemän yhteisestä sopimuksesta yhteistyötä ihmisoikeuksien edistämiseksi. Yhteistyöhön sisältyy muun muassa alan koulutus, instituutioiden lujittaminen, ihmisoikeuksia koskeva vuoropuhelu ja YK-yhteistyön tehostaminen.

24 artikla. *Yhteistyö rahoituspalvelujen alalla.*

Osapuolet sopivat pyrkivänsä yhteistyöhön rahoituspalvelun alalla. Rahoitusalan sääntelyyn ja valvontaan liittyvää yhteistyötä tekevät artiklan mukaan EU:n ja Singaporen asiasta vastaavat viranomaiset.

25 artikla. *Talouspolitiikkaa koskeva vuoropuhelu.*

Artiklan mukaan osapuolet edistävät talouspolitiikkaan liittyvää tiedonvaihtoa sekä viranomaisensa vuoropuhelua taloudellisista kysymyksistä.

26 artikla. *Yhteistyö verotusalailla.*

Artiklan 1 ja 2 kohdissa sopimusosapuolet sitoutuvat verotusalan hyvän hallintotavan periaatteisiin ja sopivat haitallisten verokäytäntöjen estämisestä, verotusalan kansainvälisen yhteistyön parantamisesta sekä OECD:n malliverosopimuksessa esitetyn, verotusalan avoimuutta ja tietojenvaihtoa koskevan normin täytäntöön panemisesta.

Artiklan 3 kohdan mukaan edellä sovitut periaatteet pannaan pääosin täytäntöön sopimusosapuolten kahdenvälisen verosopimusten puitteissa.

27 artikla. *Teollisuuspolitiikkaa ja pk-yrityksiä koskeva yhteistyö.*

Artiklan 1 ja 2 kohtien mukaan osapuolet edistävät teollisuuspoliittista yhteistyötä erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kilpailukyvyyn parantamiseksi. Yhteistyötä toteutetaan tietoja vaihtamalla, vastuullisia liiketoimintakäytäntöjä ja taloudellisten toimijoiden välisiä yhteyksiä edistämällä sekä rahoituksen saantia ja innovointia helpottamalla.

Artiklan 3 kohdassa sovitaan osapuolten tukevan yksityissektoreidensa suhteiden lujittamista muun muassa pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälistymistä tukevilla toimilla.

28 artikla. *Tietoyhteiskunta.*

Artiklassa todetaan pyrkimys tietoyhteiskuntapolitiikkojen koordinoimiseen. Yhteistyötä toteutetaan erityisesti alueelliseen vuoropuheluun osallistumalla, osapuolten verkostoja ja palveluja kehittämällä, teknologioita standardoimalla ja levittämällä, tutkimusyhteistyötä edistämällä sekä turvallisuusnäkökohdat ja laitteiden vaatimustenmukaisuus huomioimalla.

29 artikla. *Audiovisuaalialaan ja tiedotusvälineisiin liittyvä yhteistyö.*

Osapuolet sopivat edistävänsä audiovisuaaliseen alaan ja tiedotusvälineisiin liittyvää yhteistyötä. Yhteistyö voi muun ohella olla näkemysten vaihtoa, yhteisten tilaisuuksien ja koulutus-toiminnan järjestämistä sekä yhteistuotantojärjestelyjen edistämistä.

30 artikla. *Tiede- ja teknologiayhteistyö.*

Artiklan 1-3 kohdissa määrätään osapuolten kehittävän lakiensa ja säännöstensä mukaisesti tieteseen, tekniikkaan ja innovointiin liittyvää yhteistyötä, jonka tavoitteena on edistää tiedonvaihtoa, suhteita tiedeyhteisöjen, tutkimuskeskusten ja teollisuuden välillä sekä tutkijoiden ja opiskelijoiden koulutusta ja liikkuvuutta. Yhteistyön muotoina voivat olla yhteiset tutkimushankkeet, tutkijavaihto, kokoukset ja työpajat sekä tutkijoiden ja opiskelijoiden koulutus.

Artiklan 4 ja 5 kohdan mukaan sopimusosapuolet tukevat omien korkeakoulujensa, tutkimuslaitostensa sekä tuotantoalojensa osallistumista yhteistyöhön ja lisäävät tietoa ohjelmiensa tarjoamista mahdollisuuksista.

31 artikla. *Energia.*

Artiklan 1 kohdassa todetaan osapuolten pyrkimys energia-alan yhteistyön lisäämiseen. Tällä tavoitteellaan energiahuollon monipuolistamista sekä uusiutuvien energiamuotojen ja muiden valmiuksien kehittämistä, kysynnän hallintaa ja energiatehokkuutta, ilmastonmuutoksen torjuntaa sekä energiamarkkinoiden kilpailun edistämistä.

Artiklan 2 kohdan mukaan osapuolet pyrkivät edistämään yhteistä tutkimustoimintaa energia-alalla ja tarkastelevat sellaisen yhteistyön lisäämistä, joka liittyy ydinturvallisuuteen sekä energiapalvelujen ja kestävän kehityksen suhteeseen.

32 artikla. *Liikenne.*

Artiklassa sovitaan, että osapuolet lujittavat yhteisestä sopimuksesta yhteistyötään liikennepolitiikassa. Yhteistyön tavoitteena on erityisesti turvallisuuden ja ympäristönsuojelun edistäminen sekä liikennejärjestelmien tehokkuuden parantaminen. Käytännössä pyritään edistämään tietojenvaihtoa, satelliittinavigointijärjestelmien käyttöä, lentoliikennettä ja meriliikennepalveluja koskevaa vuoropuhelua sekä turvallisuutta ja pilaantumisen estämistä koskevien normien täytäntöönpanoa.

33 artikla. *Koulutus ja kulttuuri.*

Artiklan mukaan osapuolet edistävät koulutus- ja kulttuuriyhteistyötä sekä kahdenvälisesti että kansainvälisillä foorumeilla ja tukevat Aasia-Eurooppa -säätien toimia. Lisäksi ne tukevat nuorison, opiskelijoiden, tutkijoiden ja asiantuntijoiden vaihtoa lisääviä toimia.

34 artikla. *Ympäristö ja luonnonvarat.*

Artikla 1 ja 2 kohdissa osapuolet vahvistavat sitoutumisensa luonnonvarojen ja biologisen monimuotoisuuden suojeluun sekä YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin (v. 1992) ja myöhempien kestävän kehityksen huippukokousten tuloksiin.

Artiklan 3 kohdassa mahdollisiksi yhteistyöaloiksi mainitaan ilmastonmuutos ja energiatehokkuus, ympäristöteknologia, ympäristösopimusvalmiuksien kehittäminen, rannikko- ja meriympäristö, kestävä metsänhoito sekä laittoman puunkorjuun torjuminen.

35 artikla. *Työllisyys- ja sosiaaliasiat.*

Artiklan 1 ja 2 kohtien mukaan osapuolet lisäävät yhteistyötään työllisyys- ja sosiaaliasioissa ja edistävät työllisyyttä ja ihmisarvoista työtä. Artikloissa tavoitteeksi mainitaan globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden ja kestäväen kehityksen tukeminen sekä köyhyyden vähentäminen.

Artiklan 3 kohdassa osapuolet sitoutuvat Kansainvälisen työjärjestön ILO:n periaatteiden mukaisesti kunnioittamaan yhdistymisvapautta ja pakkotyön, lapsityövoiman ja työsyrtynän poistamista. Lisäksi ne vahvistavat panevansa täytäntöön ratifioimansa ILO:n yleissopimukset ja harkitsevansa järjestön muiden yleissopimusten ratifiointia.

Artiklan 4 kohdassa todetaan osapuolten voivan käynnistää yhteistyöaloitteita työllisyys- ja sosiaaliasioissa.

36 artikla. *Terveys.*

Artiklan mukaan osapuolet tekevät terveysalan yhteistyötä tartuntatautien sekä ei-tarttuvien tautien ehkäisemiseksi. Mahdollisina keinoina artiklassa mainitaan ohjelmat ja hankkeet, henkilövaihto, apurahat ja koulutusohjelmat, tieteellinen yhteistyö sekä kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanon edistäminen.

37 artikla. *Tilastot.*

Osapuolet sopivat tilastointimenetelmien ja -käytäntöjen yhdenmukaisuuden edistämisestä.

38 artikla. *Kansalaisyhteiskunta.*

Artiklassa todetaan osapuolten tunnustavan kansalaisyhteiskunnan merkityksen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen toteuttamisessa ja pyrkivän vuoropuheluun sen kanssa.

VII OSASTO: YHTEISTYÖMUODOT

39 artikla. *Yhteistyöresurssit.*

Osapuolet sopivat, että ne varaavat sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi asianmukaiset resurssit omien valmiuksiensa sallimissa rajoissa. Lisäksi ne kannustavat Euroopan investointipankkia jatkamaan toimintaansa Singaporessa.

40 artikla. *Yhteistyö kolmansien maiden kehittämiseksi.*

Artiklan mukaan osapuolet vaihtavat tietoja kehitysyhteistyöpolitiikoistaan ja pyrkivät tukemaan vähemmän kehittyneitä maita teknistä apua antamalla ja henkilöresursseja kehittämällä.

VIII OSASTO: INSTITUTIONAALINEN KEHYS

41 artikla. *Sekakomitea.*

Artiklan 1 ja 2 kohdissa sovitaan osapuolten välisen sekakomitean perustamisesta, kokoontumistiheydestä ja puheenjohtajuudesta. Komitean tehtäviksi todetaan sopimuksen täytäntöönpanon varmistaminen, sen tavoitteita koskevien painopisteiden määrittäminen sekä suositusten antaminen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Artiklan 3 kohdan mukaan sekakomitea voi perustaa avukseen alakomiteoita.

Artiklan 4 ja 5 kohdissa sovitaan sekakomitean työjärjestyksen hyväksymisestä ja konsensusperiaatteen noudattamisesta sekä todetaan komitean keskustelevan tarvittaessa 43 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuista erityissopimuksista.

IX OSASTO: LOPPUMÄÄRÄYKSET

42 artikla. *Tulevaa kehitystä koskeva lauseke.*

Artiklassa todetaan osapuolten voivan laajentaa sopimusta ja keskinäistä yhteistyötään niin halutessaan.

43 artikla. *Muut sopimukset.*

Artiklan 1 ja 2 kohdissa määrätään, ettei kumppanuus- ja yhteistyösopimus rajoita EU:n jäsenvaltioiden kahdenvälistä yhteistyötä Singaporen kanssa tai niiden maan kanssa tekemiä kumppanuus- ja yhteistyösopimuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen sisältyvien asian kannalta merkityksellisten määräysten soveltamista. Lisäksi todetaan, ettei sopimus vaikuta kolmansille osapuolille annettuihin sitoumuksiin.

Artiklan 3 kohdan mukaan osapuolet voivat tehdä erityissopimuksia kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen kattamilla yhteistyöaloilla.

44 artikla. *Sopimuksen täyttämättä jättäminen.*

Artiklassa määrätään sopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämättä jättämisen seurauksista. Artiklan mukaan osapuoli, joka katsoo sopimusta rikutun, voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet. Näillä tarkoitetaan osapuolten välisten sopimusvelvoitteiden soveltamisen keskeyttämistä tai muuta sekakomitean suosittelemaa toimenpidettä, joka on oikeasuhtainen ja kansainväliseen oikeuteen perustuva. Ennen toimenpiteitä osapuolilla on velvollisuus neuvotella keskenään. Eriytyisen kiireellisenä sopimusrikkomuksena pidetään sopimuksen hylkäämistä kansainvälisen oikeuden sääntöjen vastaisesti tai sopimuksen olennaisiksi osiksi todettujen 1 artiklan 1 kohdan taikka 7 artiklan 2 kohdan rikkomista.

45 artikla. *Helpotukset.*

Artiklassa sovitaan osapuolten myöntävän välttämättömät takeet ja helpotukset yhteistyön toteuttamiseksi.

46 artikla. *Alueellinen soveltaminen.*

Artikla toteaa, että sopimusta sovelletaan alueeseen, johon sovelletaan Euroopan unionista ja sen toiminnasta tehtyjä sopimuksia niissä määrätyin edellytyksin, sekä Singaporen tasavallan alueeseen.

47 artikla. *Osapuolten määritelmä.*

Artiklassa todetaan, että sopimusosapuolilla tarkoitetaan EU:ta ja sen jäsenvaltioita toimivalta-jaon mukaisesti sekä Singaporen tasavaltaa.

48 artikla. *Tietojen luovuttaminen.*

Artiklan mukaan sopimuksen ei katsota edellyttävän, että osapuolet antavat sellaisia tietoja, joiden luovuttamisen ne katsovat turvallisuusetujensa tai kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämisen vastaiseksi.

49 artikla. *Sopimuksen voimaantulo ja kesto.*

Artiklassa määrätään sopimuksen voimaantulon ajankohdasta, voimassaolon kestosta ja jatkumisesta sekä sopimukseen tehtävistä muutoksista ja sen irtisanomisesta. Artiklan mukaan sopimus tehdään viideksi vuodeksi, mutta tämän jälkeen se jatkuu automattisesti vuosi kerrallaan. Sopimukseen voi tehdä muutoksia yhdessä sopien, ja sopimuksen osapuoli voi irtisanoa sen kirjallisella ilmoituksella.

50 artikla. *Julistukset ja liitekirjeet.*

Artiklassa todetaan sopimuksen yhteisten julistusten ja liitekirjeen olevan erottamaton osa sopimusta.

51 artikla. *Ilmoitukset.*

Artiklassa sovitaan, että EU:n neuvoston pääsihteeristö ja Singaporen ulkoasiainministeriö ovat tahoja, joille tehdään 49 artiklan mukaiset sopimuksen voimaantuloon, jatkumiseen ja irtisanomiseen liittyvät ilmoitukset.

52 artikla. *Todistusvoimainen teksti.*

Artiklassa todetaan kielet, joilla sopimus on tehty, sekä niiden yhtäläinen todistusvoimaisuus.

Yhteinen julistus 44 artiklasta (*Sopimuksen täyttämättä jättäminen*)

Sopimukseen liitettyssä julistuksessa sovitaan, että 44 artiklan 4 kohdan mukaisella sopimuksen olennaisten osien rikkomisella tarkoitetaan poikkeuksellisia tapauksia, joissa olennaiseksi osiksi todettujen 1 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 2 kohdan velvoitteita on vakavasti laiminlyöty.

Yhteinen julistus 52 artiklasta (*Todistusvoimainen teksti*)

Julistuksessa todetaan, että sopimuksen tulkintaan liittyvissä erimielisyyksissä huomioidaan se, että sopimus on neuvoteltu englanniksi.

Liitekirje

Sopimuksen liitekirjeessä osapuolet vahvistavat, ettei niillä kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen allekirjoitusajankohtana ole ollut tiedossaan mitään sellaista toisen osapuolen kotimaista lakia tai soveltamiskäytäntöä, joka voisi johtaa sopimuksen sopimusrikkomuksia koskevan 44 artiklan soveltamiseen.

Liite II. Yhteinen julistus.

Liitteessä viitataan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen verotusalan yhteistyötä koskevaan 26 artiklaan ja todetaan osapuolten pyrkimyksenä olevan varmistaa, että automaattista tietojenvaihtoa koskeva OECD:n maailmanlaajuinen standardi pannaan täytäntöön kahdenvälisiä sopimuksia tekemällä.

7 Voimaantulo

Sopimuspuolet hyväksyvät sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen tätä tarkoitusta varten tarvittavien oikeudellisten menettelyjen päätökseen saattamisesta.

Esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen ehdotetaan tulevan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

Sopimuksen on tähän mennessä hyväksynyt kansallisesti yksitoista EU-jäsenvaltiota. Kun kaikki jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sopimuksen, Euroopan unionin neuvosto tekee vielä päätöksen sopimuksen tekemisestä. Euroopan parlamentti on antanut hyväksyntänsä sopimuksen tekemiseksi vuonna 2019. Singapore ei ole vielä ilmoittanut hyväksyneensä sopimusta.

8 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus

Sopimukseen sisältyy määräyksiä tietyistä yhteistyöaloista, jotka käsittelevät Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:ssä Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan kuuluvaksi säädettyä alaa. Tällaisia aloja koskevia määräyksiä sisältyy ainakin 27 artiklaan (teollisuuspolitiikkaa ja pk-yrityksiä koskeva yhteistyö), 29 artiklaan (audiovisuaalialaan ja tiedotusvälineisiin liittyvä yhteistyö), 32 artiklaan (liikenne), 33 artiklaan (koulutus ja kulttuuri), 34 artiklaan (ympäristö ja luonnonvarat), 35 artiklaan (työllisyys- ja sosiaaliasiat), 36 artiklaan (terveys) sekä 37 artiklaan (tilastot). Kaikkiin edellä mainittuihin artikloihin sisältyy ainakin osittain jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyminen vaaditaan siten sopimuksen voimaansaattamiseksi Ahvenanmaalla.

9 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

9.1 Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan välillä tehtävä kumppanuus- ja yhteistyösopimus on luonteeltaan niin sanottu sekasopimus. Sopimuksen määräykset kuuluvat osittain jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan ja osittain unionin yksinomaiseen toimivaltaan tai unionin ja sen jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Vakiintuneen käytännön mukaan eduskunta hyväksyy tällaisen sopimuksen vain niiltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan (esim. PeVL 6/2001 vp, PeVL 31/2001 vp, PeVL 16/2004 vp, PeVL 24/2004 vp).

Käsiteltävänä olevassa sopimuksessa toimivallan jako ei ole yksiselitteinen, koska kyse on EU:n ja sen jäsenvaltioiden kolmannen valtion kanssa tekemästä sopimuksesta, jonka sopimusveloitteet ovat sekä unioniin että sen jäsenvaltioihin kohdistuvia yhteistyövelvoitteita. Toimivallanjakoa ei ole myöskään osoitettu sopimuksen määräyksissä.

Euroopan unionilla voidaan katsoa olevan yksinomaista toimivaltaa ainakin osan 9 artiklan (yleiset periaatteet kauppaan ja investointeihin liittyvän yhteistyön osalta), 10 artiklan (terveys- ja kasvinsuojelukysymykset), 11 artiklan (kaupan tekniset esteet), 12 artiklan (tulli), 13 artiklan (investoinnit), 14 artiklan (kilpailupolitiikka), 15 artiklan (palvelut) ja 16 artiklan (teollis- ja

tekijänoikeudet) määräysten osalta. Sopimuksen muut määräykset kuuluvat joko jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan tai unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan.

9.2 Lainsäädännön alaan kuuluvat sopimusmääräykset

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Kansainvälisen velvoitteen määräykset on luettava lainsäädännön alaan kuuluviksi, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvattun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla, taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta määräyksestä on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusuhteissa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11, 12 ja 45/2000 vp).

EU:n ja Singaporen välisen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen 1 artiklan 1 kohdassa todetaan, että sopimuksen olennaisen osan muodostavat demokratian, oikeusvaltioperiaatteen sekä ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja muissa sopimuspuoliin sovellettavissa kansainvälisissä ihmisoikeusasiakirjoissa vahvistettujen ihmisen perusoikeuksien kunnioittaminen. Perustuslakivaliokunta on katsonut (PeVL 45/2000 vp; PeVL 31/2001 vp), etteivät sellaiset yleispiirteiset ja julistuksenomaiset määräykset, joissa sopimuspuolet vahvistavat sitoumuksensa kunnioittaa ihmisoikeuksia, vaikuta Suomen kansainvälisten velvoitteiden sisältöön tai laajuuteen ihmisoikeuksien alalla. Asiaa koskevassa lausunnossaan perustuslakivaliokunta kuitenkin totesi, että tällaisilla määräyksillä oli aikaisempaan verrattuna uudentyyppistä sitovaa merkitystä kyseessä olleeseen sopimukseen sisältyneen neuvottelu- ja sanktiomenettelyn vuoksi. Tästä johtuen sopimuksen ihmisoikeusmääräysten oli katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan (ks. PeVL 31/2001 vp).

Edellä mainitussa perustuslakivaliokunnan lausunnossa käsitellyssä sopimuksessa sen neuvottelu- ja sanktiomenettelyä koskevaan artiklaan oli nimenomaisesti kirjattu sopimuksen soveltamatta jättäminen viimeisenä keinona, jota voidaan käyttää tapauksessa, jossa toinen sopimuspuoli on rikkonut sopimuksen olennaiseksi osaksi määriteltyä ihmisoikeuksia sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatetta koskevaa määräystä. Nyt kyseessä olevan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen 44 artiklan 1 kohdassa määrätään, että sopimusrikkomuksen johdosta toinen osapuoli voi ryhtyä ”aiheellisiin toimenpiteisiin”, jollaisiksi artiklan 4 kohdassa määritellään muun muassa sopimukseen perustuvien velvoitteiden soveltamisen keskeyttäminen. Lisäksi on huomioitava, että sopimuksen olennaisten osien rikkominen on sopimuksessa todettu ”erityisen kiireelliseksi” sopimusrikkomukseksi. Tämän perusteella sopimuksen 44 artiklan määräysten soveltamisen voidaan tulkita johtavan tilanteeseen, jossa sopimuksen olennaiseksi osaksi määritellyllä 1 artiklan 1 kohdalla on perustuslakivaliokunnan lausunnossaan (ks. PeVL 31/2001 vp) tarkoitamaa uudentyyppistä sitovaa merkitystä. Näin ollen 1 artiklan 1 kohdan määräysten on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Myös sopimuksen joukkotuhousoseiden leviämisen estämistä koskeva 7 artiklan 2 kohta on määritetty sopimuksen olennaiseksi osaksi. Tämän määräyksen rikkominen mahdollistaa sopimuksen 44 artiklan mukaisen sopimusrikkomusmenettelyn käytön ja sopimukseen perustuvien velvoitteiden soveltamisen keskeyttämisen ”erityisen kiireellisesti”. Näin ollen myös tällä mää-

HE 98/2021 vp

räyksellä voidaan edellä selostetut perustelut huomioiden arvioida olevan perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 31/2001 vp tarkoitettua sitovaa merkitystä. Tästä syystä 7 artiklan 2 kohdan on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaan osapuolten tulee luoda kansallinen vientivalvontajärjestelmä, johon sisältyy tehokkaat seuraamukset vientivalvonnan laiminlyönnistä ja toimenpiteet laiminlyöntien ehkäisemiseksi. Yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista on perustuslain 80 §:n mukaan säädettävä lailla. Perustuslain 8 §:n mukaan rikoksena rangaistava teko ja siitä seuraava rangaistus tulee määritellä lain tasolla. Näin ollen määräys kansallisen vientivalvontajärjestelmän ylläpitämisestä seurauksineen kuuluu lainsäädännön alaan. Kyseinen sopimusmääräys ei kuitenkaan edellytä kansallisia lainsäädäntötoimia. Vientivalvonnasta on annettu lainta-soista kansallista sääntelyä laissa kaksikäyttötuotteiden valvonnasta (562/1996) sekä laissa puolustustarvikkeiden viennistä (282/2012).

Sopimuksen muuttoliikettä koskevan 19 artiklan 5 kohdan mukaan osapuolilla on velvollisuus ottaa takaisin laittomasti toisen osapuolen alueella oleskelevat kansalaisensa sekä myöntää heille asianmukaiset henkilöllisyysasiakirjat tätä varten. Perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan. Perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla eikä ulkomaalaista saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Matkustusoikeuden osoittamiseksi myönnettävistä asiakirjoista säädetään passilaissa (671/2006) ja henkilökortin myöntämisestä henkilökorttilaissa (663/2016). Sopimuksen 19 artiklan 5 kohta sisältää näin ollen lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Edellä mainitut määräykset eivät edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Muut sopimuksen määräykset ovat lähinnä yleispiirteisiä, yhteistyötä koskevia velvoitteita, joiden ei vakiintuneen käytännön mukaan katsota vaikuttavan Suomen kansainvälisen velvoitteen sisältöön tai laajuuteen.

Koska sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänen enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsäädännön sääntämisyksessä.

1. ponsi

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi Brysselissä 19.10.2018 tehdyn Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan.

2. ponsi

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Brysselissä 19 päivänä lokakuuta 2018 tehdyn Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 10 kesäkuuta 2021

Pääministeri

Sanna Marin

Ulkoministeri Pekka Haavisto

Sopimusteksti

**EUROOPAN UNIONIN JA SEN JÄSENVALTIOIDEN SEKÄ SINGAPOREN TASAVAL-
LAN KUMPPANUUS- JA YHTEISTYÖSOPIMUS**

EUROOPAN UNIONI, jäljempänä 'unioni',

sekä

BELGIAN KUNINGASKUNTA,

BULGARIAN TASAVALTA,

TŠEKIN TASAVALTA,

TANSKAN KUNINGASKUNTA,

SAKSAN LIITTOTASAVALTA,

VIRON TASAVALTA,

IRLANTI,

HELLEENIEN TASAVALTA,

ESPANJAN KUNINGASKUNTA,

RANSKAN TASAVALTA,

KROATIAN TASAVALTA,

ITALIAN TASAVALTA,

KYPROKSEN TASAVALTA,

LATVIAN TASAVALTA,

LIETTUAN TASAVALTA,

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,

UNKARI,

MALTAN TASAVALTA,

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,

ITÄVALLAN TASAVALTA,

PUOLAN TASAVALTA,

PORTUGALIN TASAVALTA,

ROMANIA,

SLOVENIAN TASAVALTA,

SLOVAKIAN TASAVALTA,

SUOMEN TASAVALTA,

RUOTSIN KUNINGASKUNTA,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen osapuolet, jäljempänä 'jäsenvaltiot',

sekä

SINGAPOREN TASAVALTA,

jäljempänä yhdessä 'osapuolet', jotka

OTTAVAT HUOMIOON osapuolten perinteiset ystävällismieliset suhteet ja osapuolia yhdistävät läheiset historialliset, poliittiset ja taloudelliset siteet,

KATSOVAT, että osapuolet pitävät erityisen tärkeänä keskinäisten suhteidensa kokonaisvaltaisuutta,

KATSOVAT, että tämä sopimus muodostaa osan osapuolten välisiä laajempia yhtenäisiä suhteita, jotka perustuvat sopimukseen, joiden osapuolia ne molemmat ovat,

VAHVISTAVAT osapuolten sitoutumisen demokratian periaatteisiin ja ihmisoikeuksiin sekä perusvapauksiin, jotka on määritelty ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja muissa sovellettavissa kansainvälisissä ihmisoikeusasiakirjoissa, joiden sopimuspuolia ne ovat,

VAHVISTAVAT sitoutumisensa oikeusvaltion ja hyvän hallintotavan periaatteisiin ja toiveensa lisätä kansojensa taloudellista ja sosiaalista edistymistä ottaen huomioon kestävän kehityksen periaatteet ja ympäristönsuojelun tarpeen,

VAHVISTAVAT halunsa lisätä yhteistyötä kansainvälisen vakauden, oikeuden ja turvallisuuden alalla kestävän sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen edistämiseksi, köyhyyden poistamiseksi ja Yhdistyneiden kansakuntien (YK) vuosituhannen kehitystavoitteiden saavuttamiseksi,

ILMAISEVAT olevansa täysin sitoutuneita torjumaan terrorismin kaikkia muotoja sekä kehittämään tehokkaat kansainväliset välineet terrorismin torjumiseksi YK:n turvallisuusneuvoston asiaa koskevien päätöslauselmien, etenkin päätöslauselman 1373, mukaisesti,

TOTEAVAT, että unioni hyväksyi vuonna 2001 kattavan terrorisminvastaisen toimintasuunnitelman, saattoi sen ajan tasalle vuonna 2004 ja toteutti sen johdosta monenlaisia toimenpiteitä; Eurooppa-neuvosto antoi Madridin terrori-iskujen jälkeen 25 päivänä maaliskuuta 2004 terrorismin torjuntaa koskevan julkilausuman; lisäksi unioni hyväksyi joulukuussa 2005 terrorisminvastaisen strategian,

VAHVISTAVAT, että koko kansainvälisen yhteisön vakavimmiksi katsomilla rikoksilla on oltava rangaistusseuraamukset ja että syytteen tosiasiallinen nostaminen on varmistettava toteuttamalla kansallisen tason toimenpiteitä ja tehostamalla kansainvälistä yhteistyötä,

KATSOVAT, että Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenmukainen ja tehokas toiminta edistää merkittäväällä tavalla rauhaa ja kansainvälistä oikeutta,

OTTAVAT HUOMIOON, että Eurooppa-neuvosto on todennut joukkotuhoojien ja niiden kantolaitteiden leviämisen merkittäväksi uhaksi kansainväliselle turvallisuudelle ja hyväksynyt 12 päivänä joulukuuta 2003 joukkotuhoojien leviämisen vastaisen strategian; Euroopan unionin neuvosto oli jo 17 päivänä marraskuuta 2003 hyväksynyt unionin toimintalinjaksi asesulkupolitiikan huomioon ottamisen unionin suhteissa kolmansiin maihin; YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1540 yksimielinen hyväksyminen korostaa koko kansainvälisen yhteisön sitoutumista joukkotuhoojien ja niiden kantolaitteiden leviämisen torjuntaan. Tämä kansainvälisen yhteisön sitoumus vahvistettiin uudelleen, kun YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi päätöslauselman 1673 ja päätöslauselman 1810,

OTTAVAT HUOMIOON, että Eurooppa-neuvosto on todennut pienaseiden ja kevyiden aseiden muodostavan kasvavan uhan rauhalle, turvallisuudelle ja kehitykselle ja hyväksynyt 16 päivänä joulukuuta 2005 strategian pienaseiden ja kevyiden aseiden sekä niissä käytettävien ampumatarvikkeiden laittoman keskittymisen ja kaupan torjumiseksi. Eurooppa-neuvosto on tässä strategiassa korostanut tarvetta varmistaa kattava ja johdonmukainen lähestymistapa turvallisuus- ja kehityspolitiikkaan,

TUNNUSTAVAT Euroopan talousyhteisön sekä Indonesian, Malesian, Filippiinien, Singaporen ja Thaimaan eli Kaakkois-Aasian valtioiden liiton (ASEAN) jäsenvaltioiden välillä 7 päivänä maaliskuuta 1980 tehdyn yhteistyösopimuksen ja siihen myöhemmin lisättyjen liittymispöytäkirjojen tärkeyden,

TUNNUSTAVAT osapuolten nykyisten suhteiden lujittamisen tärkeyden niiden keskinäisen yhteistyön lisäämiselle ja yhteisen tahtonsa vakiinnuttamiseksi, syventämiseksi ja monipuolistamiseksi suhteitaan molemminpuolisesti tärkeillä aloilla tasavertaisesti, luonnonympäristöä suojellen ja molemminpuoliseksi eduksi,

VAHVISTAVAT toiveensa edistää unionin ja Singaporen tasavallan välistä yhteistyötä yhteisten arvojen pohjalta molemminpuoliseksi eduksi alueellisten toimien kanssa täysin yhdenmukaisella tavalla,

VAHVISTAVAT toiveensa edistää Aasian ja Euroopan keskinäistä ymmärtämystä tasavertaisesti, toistensa kulttuuristen ja poliittisten normien kunnioitukseen sekä eriävien näkemysten hyväksymisen pohjalta,

VAHVISTAVAT toiveensa lujittaa kauppasuhteita tekemällä vapaakauppasopimuksen,

OTTAVAT HUOMIOON, että tämän sopimuksen määräykset, jotka kuuluvat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston soveltamisalaan, sitovat Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia erillisinä osapuolina eivätkä osana Euroopan unionia, ellei Euroopan unioni yhdessä Yhdistyneen kuningaskunnan ja/tai Irlannin kanssa ole ilmoittanut Singaporelle, että määräykset sitovat Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja/tai Irlantia osana Euroopan unionia Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyn, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan N:o 21 mukaisesti. Jos määräykset eivät enää sido Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja/tai Irlantia osana Euroopan unionia pöytäkirjassa N:o 21 olevan 4 a artiklan mukaisesti, Euroopan unionin on yhdessä Yhdistyneen kuningaskunnan ja/tai Irlannin kanssa välittömästi ilmoitettava Singaporelle niiden asemaa koskevasta muutoksesta, jonka jälkeen sopimuksen määräykset sitovat niitä erillisesti. Sama koskee myös Tanskaa mainittuihin sopimuksiin liitetyn, Tanskan asemaa koskevan pöytäkirjan N:o 22 mukaisesti,

OVAT SOPINEET SEURAAVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ:

I OSASTO

LUONNE JA SOVELTAMISALA

1 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

1. Demokratian periaatteiden, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisen perusoikeuksien, sellaisina kuin ne vahvistetaan ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja muissa sovellettavissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, joiden sopimuspuolia osapuolet ovat, kunnioittaminen on kummankin osapuolen sisä- ja ulkopoliittikan perusta ja olennainen osa tätä sopimusta.
2. Osapuolet vahvistavat yhteiset arvonsa sellaisina kuin ne esitetään Yhdistyneiden kansakuntien (YK) peruskirjassa.
3. Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa edistämään kestävästä kehityksestä, tekemään yhteistyötä ilmastonmuutoksen ja globalisaation asettamiin haasteisiin vastaamiseksi ja edistämään kehityksen vuosituhattavoitteiden saavuttamista.
4. Osapuolet vahvistavat sitoutumisensa hyvän hallintotavan ja oikeusvaltion periaatteisiin, oikeuslaitoksen riippumattomuus ja korruption torjunta mukaan luettuina.
5. Osapuolet tekevät tähän sopimukseen perustuvaa yhteistyötä kansallisten lakien, sääntöjensä ja määräystensä mukaisesti.

2 ARTIKLA

Yhteistyön tavoitteet

HE 98/2021 vp

Lujittaakseen kahdenvälisiä suhteitaan osapuolet käyvät kokonaisvaltaista vuoropuhelua ja edistävät keskinäistä yhteistyötä kaikilla molemmille tärkeillä aloilla. Tavoitteina on erityisesti:

- a) tehdä yhteistyötä kaikilla sopivilla alueellisen ja kansainvälisen tason foorumeilla ja kaikissa sopivissa alueellisissa ja kansainvälisissä järjestöissä;
- b) tehdä yhteistyötä terrorismin ja kansainvälisen rikollisuuden torjumiseksi;
- c) tehdä yhteistyötä kansainvälistä yhteisöä koskettavien vakavimpien rikosten torjunnassa;
- d) tehdä yhteistyötä joukkotuhousoseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen sekä pienaseiden ja kevyiden aseiden laittoman varastoinnin ja kaupan kaikkien osa-alueiden estämiseksi;
- e) turvata osapuolten välisen kaupan lisäämisen ja kehittämisen edellytykset ja edistää niitä molempien eduksi;
- f) tehdä yhteistyötä kaikilla kauppaan ja investointeihin liittyvillä, molemmille osapuolille tärkeillä aloilla kauppa- ja investointivirtojen helpottamiseksi sekä kaupan ja investointien esteiden ehkäisemiseksi ja poistamiseksi EU:n ja ASEANin nykyisten ja tulevien alueellisten aloitteiden mukaisesti ja niitä täydentäen;
- g) tehdä oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alan yhteistyötä, joka kattaa oikeusvaltioperiaatteen ja oikeudellisen yhteistyön, tietosuojan, muuttoliikkeen sekä salakuljetuksen ja ihmiskaupan, kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden, rahanpesun ja laittomien huumausaineiden torjunnan;
- h) tehdä yhteistyötä kaikilla muilla molemmille osapuolille tärkeillä aloilla, kuten tulli, makrotalouspolitiikka ja rahoituslaitokset, verotus, teollisuuspolitiikka ja pienet ja keskisuuret yritykset (pk-yritykset), tietoyhteiskunta, tiede ja teknologia, energia, liikenne, koulutus ja kulttuuri, ympäristö ja luonnonvarat, terveydenhuolto sekä tilastot;
- i) tukea ja kannustaa Singaporen tasavaltaa osallistumaan unionin Aasiaa koskeviin yhteistyöohjelmiin;
- j) lisätä toisen osapuolen merkitystä ja näkyvyyttä omalla alueella;
- k) käydä säännöllistä vuoropuhelua osapuolten molemminpuolisen ymmärtämyksen lisäämiseksi toistensa yhteiskunnista sekä erilaisten kulttuuristen, uskonnollisten ja yhteiskunnallisten näkemysten tuntemuksen lisäämiseksi Aasiassa ja Euroopassa.

II OSASTO

KAHDENVÄLINEN, ALUEELLINEN JA KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

3 ARTIKLA

HE 98/2021 vp

Yhteistyö alueellisissa ja kansainvälisissä järjestöissä

1. Osapuolet sitoutuvat vaihtamaan näkemyksiä ja tekemään yhteistyötä alueellisilla ja kansainvälisillä foorumeilla ja alueellisissa ja kansainvälisissä järjestöissä, joihin kuuluvat muun muassa YK, ASEANin ja EU:n vuoropuhelu, ASEANin alueellinen foorumi, Aasia–Eurooppa-kokous (ASEM) ja Maailman kauppajärjestö (WTO), silloin kun osapuolet katsovat tällaisen näkemysten vaihdon ja yhteistyön molemmille hyödylliseksi.
2. Osapuolet sopivat lisäksi edistävänsä tällaista yhteistyötä ajatushautomoiden, akateemisten yhteisöjen, valtiosta riippumattomien järjestöjen ja tiedotusvälineiden välillä seminaarien, konferenssien ja muun toiminnan muodossa sillä edellytyksellä, että yhteistyö perustuu osapuolten yhteiseen sopimukseen.

4 ARTIKLA

Alueellinen ja kahdenvälinen yhteistyö

1. Osapuolet sopivat, että samalla kun ne kiinnittävät asianmukaista huomiota kahdenvälisen yhteistyönsä asiakysymyksiin, kumpikin osapuoli toteuttaa kuhunkin tämän sopimuksen kattamaan vuoropuhelu- ja yhteistyöalaaan liittyviä toimia joko kahdenvälisellä tai alueellisella tasolla tai molemmilla. Sopivaa toimintakehystä valitessaan osapuolet pyrkivät EU- ja ASEAN-kumppaneiden osalta mahdollisimman edullisten vaikutusten aikaansaamiseen ja niiden osallistumisen lisäämiseen huolehtien samalla siitä, että käytettävissä olevat resurssit hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti, poliittiset ja institutionaaliset toteutettavuusnäkökohdat otetaan huomioon ja toimet sopivat yhteen muiden sellaisten toimien kanssa, joihin EU- ja ASEAN-kumppanit osallistuvat.
2. Osapuolet voivat tarvittaessa päättää myöntää sopimuksen kattamilla tai siihen liittyvillä aloilla toteutettaviin yhteistyötoimiin rahoitustukea omien rahoitusmenettelyjensä ja -varojensa puitteissa. Tähän yhteistyöhön voi sisältyä muun muassa koulutusohjelmien, työpajojen ja seminaarien järjestämistä, asiantuntijavaihtoa, selvitysten laatimista ja muita osapuolten sopimia toimia.

III OSASTO

YHTEISTYÖ KANSAINVÄLISEN VAKAUDEN, OIKEUDEN, TURVALLISUUDEN JA KEHITYKSEN HYVÄKSI

5 ARTIKLA

Yhteistyö terrorismin torjunnassa

Osapuolet vahvistavat oikeusvaltioperiaatteen sekä YK:n peruskirjasta, asiaa koskevista YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmista ja kansainvälisestä oikeudesta johtuvien velvoitteidensa, myös sovellettavien ihmisoikeuksien, pakolaislainsäädännön ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden, mukaisesti toteutettavan terrorisminvastaisen toiminnan tärkeyden. Tältä pohjalta sekä 8 päivänä syyskuuta 2006 annettuun YK:n yleiskokouksen päätöslauselmaan 60/288 sisältyvän YK:n maailmanlaajuisen terrorismin-

HE 98/2021 vp

vastaisen strategian ja terrorismin torjuntaa koskevasta yhteistyöstä 28 päivänä tammi-kuuta 2003 annetun EU:n ja ASEANin yhteisen julistuksen mukaisesti osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä terrorismin ehkäisemiseksi ja torjumiseksi erityisesti:

- a) YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1373 ja muiden sovellettavien YK:n päätöslauselmien, kansainvälisten sopimusten ja välineiden täysimääräisen täytäntöönpanon yhteydessä;
- b) vaihtamalla tietoja terroristiryhmistä ja niiden tukiverkostoista sovellettavan kansainvälisen oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti;
- c) vaihtamalla näkemyksiä terrorismin torjuntakeinoista ja -menetelmistä, tekniset seikat ja koulutus mukaan luettuina, ja vaihtamalla terrorismin torjumiseen liittyviä kokemuksia;
- d) syventämällä yhteistyön kautta kansainvälistä yhteisymmärrystä terrorismin torjunnasta ja sovellettavasta sääntelykehyksestä ja pyrkimällä mahdollisimman pian yksimielisyyteen kattavasta kansainvälistä terrorismia koskevasta yleissopimuksesta, jolla täydennetään YK:n terrorisminvastaisia välineitä;
- e) edistämällä YK:n jäsenvaltioiden yhteistyötä, jotta YK:n maailmanlaajuinen terrorisminvastainen strategia pantaisiin tehokkaasti täytäntöön kaikin soveltuvin keinoin;
- f) vaihtamalla parhaita toimintatapoja, jotka koskevat ihmisoikeuksien suojelua terrorismin torjunnassa.

Osapuolet sopivat, että tähän artiklaan perustuva yhteistyö on niiden kansallisten lakien, sääntöjen ja määräysten mukaista.

6 ARTIKLA

Kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpano kansainvälistä yhteisöä koskettavista vakavista rikoksista rankaisemiseksi

1. Osapuolet vahvistavat, etteivät vakavimmat koko kansainvälistä yhteisöä koskettavat rikokset saa jäädä rankaisematta ja että niiden osalta on varmistettava tehokas syytteenpano kansallisen tason toimenpitein ja osapuolten kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti tekemällä yhteistyötä tätä varten perustettujen kansainvälisten rikostuomioistuinten kanssa.
2. Osapuolet katsovat, että tällaisten tuomioistuinten perustaminen ja tehokas toiminta edistävät merkittäväällä tavalla kansainvälistä rauhaa ja oikeutta. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä jakaakseen kokemuksiaan ja teknistä asiantuntemusta lainsäädännöllisistä muutoksista, joita niiden kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpano ja toteutus edellyttävät.
3. Osapuolet tunnustavat Kansainvälisen rikostuomioistuimen merkityksen rikosten rankaisematta jäämisen torjumisessa ja sopivat käyvänsä vuoropuhelua sen oikeudenmukaisesta ja riippumattomasta toiminnasta.

7 ARTIKLA

Joukkotuhuoseiden leviämisen estäminen

1. Osapuolet katsovat, että joukkotuhuoseiden ja niiden kantolaitteiden leviäminen niin valtiollisille kuin valtioista riippumattomille toimijoille on yksi vakavimmista kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden uhkatekijöistä.
2. Tämän vuoksi osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhuoseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen noudattamalla kaikilta osin kansainvälisten aseistariisunta- ja asesulkusopimusten mukaisia velvoitteitaan ja muita sovellettavia kansainvälisiä velvoitteita, kuten YK:n päätöslausemia ja kansainvälisiä sopimuksia, joiden sopimuspuolia osapuolet ovat, ja täyttämällä ne kansallisella tasolla. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että tämä määräys on olennainen osa sopimusta.
3. Osapuolet sopivat myös tekevänsä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhuoseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen siten, että:
  - a) kumpikin osapuoli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet allekirjoittaakseen tai ratifioidakseen kaikki muut joukkotuhuoseiden leviämisen estämistä koskevat kansainväliset sopimukset taikka liittyäkseen niihin ja pannakseen ne täysimääräisesti täytäntöön; sekä
  - b) perustetaan tehokkaat kansalliset vientivalvontajärjestelmät, joilla valvotaan joukkotuhuoseisiin liittyvien tavaroiden vientiä ja kauttakulkua, mukaan lukien kaksikäyttötuotteiden/-teknologian loppukäytön valvonta ja tehokkaat oikeudelliset tai hallinnolliset täytäntöönpanokeinot, joihin sisältyy tehokkaita seuraamuksia vientivalvonnan laiminlyömisestä ja laiminlyönnin ehkäisytöimenpiteitä.
4. Osapuolet sopivat käyvänsä yhteistyön osana säännöllistä vuoropuhelua joukkotuhuoseiden leviämisen estämiseen liittyvistä asioista. Tätä vuoropuhelua voidaan käydä alueellisesti.

8 ARTIKLA

Pienaseet ja kevyet aseet

1. Osapuolet tunnustavat, että pienaseiden ja kevyiden aseiden ja niissä käytettävien ampumatarvikkeiden laitton tuotanto, siirtäminen ja liikkuminen sekä niiden liiallinen keskittyminen ja valvoton leviäminen ovat edelleenkin vakava uhka rauhalle ja kansainväliselle turvallisuudelle.
2. Osapuolet sopivat noudattavansa pienaseiden ja kevyiden aseiden ja niiden ampumatarvikkeiden laittoman kaupan torjuntaa koskevia velvoitteitaan, jotka perustuvat sellaisiin kansainvälisiin sopimuksiin, joiden sopimuspuolia ne ovat, ja YK:n turvallisuusneuvoston päätöslausemiin; ne sopivat myös noudattavansa sitoumuksiaan, jotka perustuvat tällä alalla sovellettaviin muihin kansainvälisiin välineisiin, kuten pienaseiden ja kevyiden aseiden laittoman kaupan ja sen kaikkien osatekijöiden ehkäisemistä, torjumista ja poistamista koskevaan Yhdistyneiden kansakuntien toimintaohjelmaan, ja sopivat panevansa nämä velvoitteensa täysimääräisesti täytäntöön.

3. Osapuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä ja varmistamaan pienaseiden ja kevyiden aseiden sekä niissä käytettävien ampumatarvikkeiden laittoman kaupan torjuntaa koskevien ja kansainvälisten sitoumusten mukaisten toimien koordinoimista, täydentävyyden ja synergian maailmanlaajuisella, alueellisella, osa-alueellisella ja kansallisella tasolla sekä sopivat käyvänsä tähän sitoumukseen liittyvää ja sitä vahvistavaa säännöllistä poliittista vuoropuhelua.

IV OSASTO

KAUPPAAN JA INVESTOINTEIHIN LIITTYVÄ YHTEISTYÖ

9 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

1. Osapuolet käyvät kahdenvälistä vuoropuhelua kaupan ja investointeihin liittyvistä kysymyksistä lujittaakseen ja kehittääkseen monenvälistä kauppajärjestelmää ja osapuolten kahdenvälistä kauppaa.
2. Tätä varten osapuolet tekevät yhteistyötä kaupan ja investointien alalla muun muassa vapaakauppasopimuksen puitteissa. Edellä mainittu sopimus muodostaa erityissopimuksen, jolla pannaan täytäntöön tämän sopimuksen kauppaa koskevat määräykset, ja se on olennainen osa kahdenvälisten suhteiden kokonaisuutta ja yhteistä institutionaalista kehystä, kuten 43 artiklan 3 kohdassa määrätään.
3. Osapuolet voivat halutessaan kehittää kauppa- ja investointisuhteitaan muun muassa 10 16 artiklassa tarkoitetuilla aloilla.

10 ARTIKLA

Terveysten ja kasvinsuojeluun liittyvät kysymykset

Osapuolet voivat keskustella ja vaihtaa tietoja lainsäädännöstä sekä sertifiointi- ja tarkastusmenettelyistä etenkin Maailman kauppajärjestön perustamisesta 15 päivänä huhtikuuta 1994 tehdyn Marrakeshin sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvän, terveys- ja kasvinsuojelutoimista tehdyn sopimuksen puitteissa.

Yhteistyössä voidaan :

- a) käsitellä osapuolen esiin ottamia kahdenvälisiä terveyteen ja kasvinsuojeluun liittyviä kysymyksiä;
- b) vaihtaa tietoja terveyteen ja kasvinsuojeluun liittyvistä kysymyksistä;
- c) edistää olemassa olevien kansainvälisten standardien käyttöä; sekä
- d) perustaa mekanismi vuoropuhelulle standardeihin, testaukseen ja sertifiointimenettelyihin liittyvistä parhaista käytännöistä sekä arvioida alueellisten tai kansallisten standardien vastaavuutta.

11 ARTIKLA

Kaupan tekniset esteet

Osapuolet edistävät kansainvälisten standardien käyttöä sekä tekevät yhteistyötä ja vaihtavat tietoja standardeista, vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä ja teknisistä määräyksistä erityisesti kaupan teknisiä esteitä koskevan WTO:n sopimuksen puitteissa.

12 ARTIKLA

Tulli

1. Osapuolet vaihtavat kokemuksia ja tutkivat mahdollisuuksia yksinkertaistaa tuonti- ja vientimenettelyjä ja muita tullimenettelyjä, huolehtivat tulli- ja kauppamääräysten avoimuudesta, kehittävät tulliyhteistyötä ja tehokkaita avunantomekanismeja sekä pyrkivät lähentämään näkemyksiä ja toimimaan yhdessä keskeisten, myös kaupan helpottamiseen liittyvien, kansainvälisten aloitteiden yhteydessä.

2. Osapuolet kiinnittävät erityistä huomiota kansainvälisen kaupan turvallisuuteen sekä yhtäältä kaupan helpottamisen ja toisaalta petosten ja sääntöjenvastaisuuksien torjunnan tasapainottamiseen.

13 ARTIKLA

Investoinnit

Osapuolet voivat edistää houkuttelevan ja vakaan ympäristön kehittämistä vastavuoroisia investointeja varten johdonmukaisella vuoropuhelulla, jonka tarkoituksena on parantaa investointeihin liittyvien kysymysten ymmärtämystä ja niitä koskevaa yhteistyötä, tutkia investointivirtoja helpottavia hallinnollisia järjestelyjä ja edistää vakaiden, avoimien ja syrjimättömien sääntöjen laatimista sijoittajia varten.

14 ARTIKLA

Kilpailupolitiikka

Osapuolet voivat edistää kilpailusääntöjen tosiasiallista käyttöönottoa ja soveltamista sekä tiedon levittämistä avoimuuden ja osapuolten markkinoilla toimivien yritysten oikeusvarmuuden lisäämiseksi.

15 ARTIKLA

Palvelut

Osapuolet voivat käydä johdonmukaista vuoropuhelua muun muassa vaihtaakseen tietoja sääntely-ympäristöistään, edistääkseen markkinoillepääsyä vastavuoroisesti, edistääkseen mahdollisuuksia pääoma- ja teknologialähteiden käyttöön ja lisätäkseen palvelukauppaa osapuolten alueiden välillä ja kolmansien maiden markkinoilla.

16 ARTIKLA

Teollis- ja tekijänoikeuksien suoja

Osapuolet pitävät teollis- ja tekijänoikeuksia¹ tärkeinä ja tunnustavat niiden kasvavan merkityksen innovatiivisten tuotteiden, palveluiden ja tekniikoiden luomiselle osapuolten alueeseen kuuluvissa maissa sekä sopivat jatkavansa yhteistyötä ja vaihtavansa muita kuin luottamuksellisia tietoja yhteisesti sovituihin toimistoihin ja hankkeisiin edistääkseen, suojellakseen ja soveltaakseen näitä oikeuksia, mukaan luettuna niiden tosiasiallinen ja tehokas täytäntöönpano tullivalvonnassa.

-----
¹ Tässä artiklassa teollis- ja tekijänoikeuksilla tarkoitetaan

- a) kaikkia sellaisia teollis- ja tekijänoikeuksien luokkia, joista määrätään Maailman kauppajärjestön perustamisesta 15 päivänä huhtikuuta 1994 tehdyn Marrakeshin sopimuksen liitteeseen 1C sisältyvän, teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen II osan 1–7 luvussa eli
- i) tekijänoikeutta ja lähioikeuksia;
  - ii) patenteja;
  - iii) tavaramerkkejä;
  - iv) malleja;
  - v) integroitujen piirien piirimalleja (topografioita);
  - vi) maantieteellisiä merkintöjä;
  - vii) julkistamattoman tiedon suoja; sekä
- b) kasvinjalostajanoikeuksia.

Unionin osalta patenttioikeuksilla tarkoitetaan tässä sopimuksessa myös lisäsuojatodistuksilla myönnettyjä oikeuksia.

V OSASTO

YHTEISTYÖ OIKEUDEN, VAPAUDEN JA TURVALLISUUDEN ALALLA

17 ARTIKLA

Oikeusvaltioperiaate ja oikeudellinen yhteistyö

1. Osapuolet kiinnittävät oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioiden alan yhteistyössä erityistä huomiota oikeusvaltioperiaatteen lujittamiseen ja instituutioiden vahvistamiseen kaikilla tasoilla sekä lainvalvonnassa yleensä että oikeudenkäytössä erityisesti.

HE 98/2021 vp

2. Osapuolten väliseen yhteistyöhön kuuluu myös keskinäinen tietojenvaihto oikeusjärjestelmistä ja lainsäädännöstä.

18 ARTIKLA

Tietosuoja

1. Osapuolet sopivat käyvänsä vuoropuhelua parantaakseen henkilötietojen suoja korkeimpien kansainvälisten normien ja käytäntöjen mukaisesti sellaisina kuin ne esitetään esimerkiksi tietokoneistettujen henkilötiedostojen sääntelyä koskevissa YK:n suuntaviivoissa (YK:n yleiskokouksen 14 päivänä joulukuuta 1990 antama päätöslauselma 45/95).

2. Henkilötietojen suojelun alalla tehtävään yhteistyöhön voi sisältyä muun muassa tietojen ja asiantuntemuksen vaihto.

19 ARTIKLA

Muuttoliike

1. Osapuolet vahvistavat uudelleen, että ne pitävät alueidensa välisten muuttovirtojen yhteistä hallintaa tärkeänä.

2. Osapuolet perustavat vuoropuhelumekanismiin muuttoliikkeeseen liittyviä kysymyksiä varten, mukaan lukien laillinen ja laitton maahanmuutto, ihmisten salakuljetus ja ihmiskauppa sekä kansainväliseen suojeluun liittyvät asiat. Tällainen vuoropuhelu perustuu yhdessä sovittuihin aiheisiin, reunaehtoihin ja kysymyksiin.

3. Kumpikin osapuoli voi harkintansa mukaan sisällyttää muuttoliikekysymyksiä taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen strategioihinsa omasta näkökulmastaan muuttajien lähtö-, kauttakulku- ja/tai kohdemaana.

4. Osapuolten yhteistyö perustuu osapuolten erityiseen tarvearvioon, jonka osapuolet tekevät toisiaan kuullen. Osapuolet sopivat, että tällaista yhteistyötä tehdään unionin ja kansallisten lakien, sääntöjen, määräysten ja toimintapolitiikkojen mukaisesti. Tällaisessa yhteistyössä keskitytään erityisesti seuraaviin asioihin:

a) muuttoliikkeen perimmäiset syyt;

b) muuttoliikeasioita ja muun muassa kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville koskevaan kansainväliseen oikeuteen perustuvien kummankin osapuolen velvoitteiden kehittäminen ja täytäntöönpano;

c) maahanpääsyä koskevat säännöt, maahan päästettyjen henkilöiden oikeudet ja asema, maassa laillisesti asuvien ulkomaalaisten oikeudenmukainen kohtelu, yleissivistävä ja ammatillinen koulutus sekä kotouttaminen sekä rasismien ja muukalaisvihan vastaiset toimenpiteet;

HE 98/2021 vp

- d) tehokkaiden ennaltaehkäisevien toimintaperiaatteiden vahvistaminen laitonta maahanmuuttoa, muuttajien salakuljetusta ja ihmiskauppaa vastaan sekä tavat, joilla salakuljetusta ja ihmiskauppaa harjoittavien verkostoja voidaan torjua ja toiminnan uhreja suojella;
- e) maassa laittomasti oleskelevien henkilöiden palauttaminen inhimillisellä ja kunnioitavalla tavalla, myös heidän vapaaehtoisuuteen perustuvan kotiinpaluunsa edistäminen;
- f) viisumikysymyksiin liittyvät yhteistä etua koskevat seikat sekä matkustusasiakirjojen turvaaminen väärennöksiltä;
- g) rajavalvontakysymyksiin liittyvät yhteistä etua koskevat seikat.

5. Laittoman maahanmuuton estämistä ja hallintaa koskevan yhteistyön yhteydessä osapuolet sopivat lisäksi, että:

- a) Singaporen tasavalta suostuu ottamaan takaisin kansalaisensa, jotka oleskelevat laittomasti jonkin jäsenvaltion alueella, kyseisen jäsenvaltion pyynnöstä ja ilman lisämuodollisuuksia kunhan henkilön kansalaisuus on varmistettu; sekä
- b) jokainen jäsenvaltio suostuu ottamaan takaisin kansalaisensa, jotka oleskelevat laittomasti Singaporen tasavallan alueella, Singaporen tasavallan pyynnöstä ja ilman lisämuodollisuuksia kunhan henkilön kansalaisuus on varmistettu.

Jäsenvaltiot ja Singaporen tasavalta myöntävät kansalaisilleen näihin tarkoituksiin asianmukaiset henkilöllisyystodistukset. Jos takaisin otettavalla henkilöllä ei ole kansalaisuuden osoittavaa asiakirjaa tai muuta todistetta, henkilön takaisin ottavan osapuolen (eli kyseisen jäsenvaltion tai Singaporen tasavallan) diplomaatti- tai konsuliedustuston on toisen osapuolen (eli Singaporen tasavallan tai kyseisen jäsenvaltion) pyynnöstä järjestettävä kuulemistilaisuus, jossa henkilön kansalaisuus voidaan selvittää.

6. Osapuolet sopivat ryhtyvänsä pyynnöstä neuvottelemaan Singaporen tasavallan, jäsenvaltioiden ja muiden maiden kansalaisten sekä kansalaisuudettomien henkilöiden takaisinottoa koskevasta sopimuksesta unionin ja Singaporen tasavallan välillä.

20 ARTIKLA

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta

Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjumiseksi. Tällä yhteistyöllä pyritään erityisesti panemaan täytäntöön ja edistämään asiaan liittyviä kansainvälisiä normeja ja välineitä, joihin kuuluvat muun muassa kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen YK:n yleissopimus sekä korruption vastainen YK:n yleissopimus.

21 ARTIKLA

Yhteistyö rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnassa

HE 98/2021 vp

1. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että tarvitaan toimia ja yhteistyötä, joilla niiden rahoitusjärjestelmien käyttö rikollisen toiminnan tuottoon liittyvään rahanpesuun estetään rahanpesun vastaisen toimintaryhmän (FATF) suositusten mukaisesti.
2. Osapuolet vaihtavat asiantuntemusta aloilla, jotka liittyvät esimerkiksi sääntelyn kehittämiseen ja täytäntöönpanoon ja soveltuvien normien ja mekanismien tehokkaaseen toimivuuteen.
3. Yhteistyön puitteissa vaihdetaan mahdollisimman laajasti tarpeellista tietoa ja asiantuntemusta sellaisten rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevien asianmukaisten normien hyväksymisestä, jotka vastaavat kansainvälisten elinten, kuten rahanpesuvastaisen toimintaryhmän, hyväksymiä vaatimuksia.

22 ARTIKLA

Laittomia huumausaineita koskeva yhteistyö

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä, jolla varmistetaan tasapainoinen lähestymistapa tehokkaalla koordinoinnilla muun muassa terveys-, oikeus-, sisä- ja tulliasioista vastaavien toimivaltaisten viranomaisten välillä ja jonka tarkoituksena on vähentää laittomien huumausaineiden tarjontaa, kauppaa ja kysyntää sekä huumeiden käytön haittavaikutuksia yksilöille ja koko yhteiskunnalle. Osapuolet toimivat yhdessä myös varmistaakseen huumausaineiden lähtöaineiden väärinkäytön tehokkaamman valvonnan.
2. Osapuolet sopivat näiden tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavista yhteistyötavoista. Toimien perustana ovat yhteisesti sovitut periaatteet, jotka perustuvat alan kansainvälisiin yleissopimuksiin ja kesäkuussa 1998 pidetyssä YK:n yleiskokouksen erityisistunnossa hyväksytyihin poliittiseen julistukseen ja huumausaineiden kysynnän vähentämisen suuntaa-antavia periaatteita koskevaan julistukseen sekä YK:n huumausainetoimikunnan 52. istunnossa maaliskuussa 2009 annettuun poliittiseen julistukseen kansainvälisestä yhteistyöstä maailman huumeongelman vastaisen yhtenäisen ja tasapainoisen strategian määrittelemiseksi ja asiaa koskevaan toimintasuunnitelmaan.
3. Osapuolet vaihtavat asiantuntemusta muun muassa seuraavilla aloilla: kansallisen lainsäädännön ja politiikan valmistelu, kansallisten instituutioiden ja tiedotuskeskusten perustaminen, henkilöstön koulutus, huumausaineisiin liittyvä tutkimus sekä toimet, joilla ehkäistään huumausaineiden lähtöaineiden käyttöä huumausaineiden ja psyko-trooppisten aineiden laittomaan valmistukseen.

VI OSASTO

YHTEISTYÖ MUILLA ALOILLA

23 ARTIKLA

Yhteistyö ihmisoikeuksien alalla

1. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteisestä sopimuksesta yhteistyötä ihmisoikeuksien edistämiseksi ja tosiasialliseksi suojelemiseksi muun muassa sellaisten sovellettavien

HE 98/2021 vp

kansainvälisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanossa, joiden sopimuspuolia osapuolet ovat.

2. Yhteistyöhön voi sisältyä muun muassa seuraavaa:

- a) ihmisoikeuksien edistäminen ja alan koulutus;
- b) ihmisoikeusalalla toimivien kansallisten ja alueellisten instituutioiden lujittaminen;
- c) ihmisoikeuksia koskevan merkityksellisen ja laajapohjaisen vuoropuhelun käyminen;
- d) yhteistyön tehostaminen YK:n ihmisoikeusinstituutioissa.

24 ARTIKLA

Yhteistyö rahoituspalvelujen alalla

Osapuolet pyrkivät yhteistyöhön rahoituspalvelujen alalla molemmille hyödyllisissä kysymyksissä ohjelmiansa ja lainsäädäntönsä puitteissa sekä ottaen tarpeen mukaan huomioon 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun vapaakauppasopimuksen asiaa koskevat määräykset. Rahoitusalan sääntelyyn ja valvontaan liittyvää yhteistyötä tekevät unionin ja Singaporen tasavallan rahoituspalvelujen valvonta- ja sääntelyviranomaiset. Rahoituspalvelujen valvonta- ja sääntelyviranomaiset kuulevat toisiaan määrittääkseen soveltuvimmat yhteistyökeinot.

25 ARTIKLA

Talouspolitiikkaa koskeva vuoropuhelu

1. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä edistääkseen tietojenvaihtoa taloutta koskevista suuntauksistaan ja politiikoistaan sekä kokemusten jakamista talouspolitiikan koordinoinnista, jota toteutetaan alueellisen taloudellisen yhteistyön ja yhdentymisen puitteissa.
2. Osapuolet pyrkivät syventämään viranomaistensa vuoropuhelua taloudellisista kysymyksistä, jotka sen mukaan, mitä osapuolet sopivat, voivat liittyä raha- ja finanssipolitiikkaan veropolitiikka mukaan luettuna, julkiseen talouteen sekä makrotalouden vaikuttamiseen ja ulkomaanvelkaan.

26 ARTIKLA

Yhteistyö verotusala

1. Osapuolet, joiden tavoitteena on vahvistaa ja kehittää taloudellista toimintaa ja jotka ottavat huomioon tarpeen luoda tarkoituksenmukainen sääntelykehys, tunnustavat verotusalan hyvän hallintotavan periaatteet ja sitoutuvat noudattamaan niitä 2 ja 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

HE 98/2021 vp

2. Osapuolet tunnustavat tätä varten toimivaltansa mukaisesti, että on tärkeää torjua kummankin mielestä haitallisia verokäytäntöjä, ja parantavat verotusalan kansainvälistä yhteistyötä, jolla pyritään estämään veronkiertoa, sekä panevat täytäntöön kansainvälisesti sovitun, vuonna 2008 tehdyssä tulo- ja pääomaverotusta koskevassa OECD:n malliverosopimuksessa esitetyn avoimuutta ja tietojenvaihtoa verotusallalla koskevan normin, jotta osapuolten verosääntöjä voitaisiin soveltaa tehokkaasti.

3. Osapuolet sopivat, että nämä periaatteet pannaan täytäntöön pääosin Singaporen tasavallan ja jäsenvaltioiden välisten nykyisten ja tulevien kahdenvälisen verosopimusten puitteissa.

27 ARTIKLA

Teollisuuspolitiikkaa ja pk-yrityksiä koskeva yhteistyö

1. Osapuolet, jotka ottavat huomioon talouspolitiikkansa ja sen tavoitteet, sopivat edistävänsä yhteistyötä kaikilla soveltuvilla teollisuuspolitiikan aloilla etenkin pienten ja keskisuurten yritysten, jäljempänä 'pk-yritykset', kilpailukyvyn parantamiseksi.

2. Tässä yhteistyössä:

a) vaihdetaan tietoja ja kokemuksia kehysedellytysten luomisesta pk-yrityksille niiden kilpailukyvyn parantamiseksi;

b) edistetään yritysten yhteiskuntavastuuta ja vastuuvollisuutta sekä vastuullisia liiketoimintakäytäntöjä, myös kestäväää kulutusta ja tuotantoa. Tätä yhteistyötä täydennetään kuluttajiin liittyvillä näkökohdilla, joihin kuuluvat muun muassa tuotetiedot ja kuluttajien asema markkinoilla;

c) edistetään taloudellisten toimijoiden välisiä yhteyksiä, kannustetaan yhteisinvestointeihin ja yhteisyritysten ja tietoverkkojen perustamiseen esimerkiksi unionin nykyisten horisontaalisten ohjelmien avulla ja edistetään erityisesti pehmeän ja kovan teknologian siirtoa kumppanien välillä; sekä

d) helpotetaan rahoituksen saantia, annetaan tietoa ja edistetään innovointia.

3. Osapuolet kannustavat yksityissektoreitaan lujittamaan keskinäisiä suhteitaan uusilla tai nykyisillä foorumeilla muun muassa mekanismeilla, joilla osapuolia pyritään avustamaan pk-yritysten kansainvälistymisen edistämiseksi.

28 ARTIKLA

Tietoyhteiskunta

1. Osapuolet, jotka tunnustavat tieto- ja viestintätekniiikan olevan nykyaikaisen elämän keskeinen osatekijä ja ehdottoman tärkeä taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle, pyrkivät koordinoimaan tämän alan politiikkojaan edistääkseen taloudellista kehitystä.

2. Tämän alan yhteistyössä keskitytään erityisesti seuraaviin asioihin:

HE 98/2021 vp

- a) osallistuminen kattavaan alueelliseen vuoropuheluun, jota käydään tietoyhteiskunnan eri osatekijöistä, kuten sähköisen viestinnän toimintatavoista ja sääntelyn parhaista käytännöistä muun muassa seuraavilla aloilla: televiestintäpalvelujen lupien myöntäminen, uusien tieto- ja viestintäpalvelujen, kuten VoIP-tekniikkaa käyttävien palvelujen, kohdellu, roskapostin torjunta, määräävässä asemassa olevan operaattorin toiminnan hallinta ja sääntelyviranomaisten avoimuuden ja tehokkuuden lisääminen;
- b) osapuolten verkostojen ja palvelujen yhteenliitettävyyden ja yhteentoimivuuden;
- c) uusien tieto- ja viestintäteknologioiden standardointi ja levittäminen;
- d) osapuolten tutkimusyhteistyön edistäminen tieto- ja viestintäteknikan alalla;
- e) tieto- ja viestintäteknikkaa koskevat yhteiset tutkimushankkeet,
- f) yhdessä sovitut tietoyhteiskunnan turvallisuusnäkökohdat; sekä
- g) televiestintälaitteiden, myös radiolaitteiden, vaatimustenmukaisuuden arviointi.

29 ARTIKLA

Audiovisuaalialaan ja tiedotusvälineisiin liittyvä yhteistyö

Osapuolet sopivat edistävänsä yleisesti audiovisuaalialaan ja tiedotusvälineisiin liittyvää yhteistyötä. Yhteistyöhön sisältyvät muun muassa:

- a) näkemysten vaihto audiovisuaalialaa ja tiedotusvälineitä koskevasta politiikasta;
- b) yhteisten tilaisuuksien järjestäminen molempia osapuolia hyödyttävistä aiheista;
- c) yhteinen koulutustoiminta; sekä
- d) yhteistuotannon helpottaminen ja keskustelujen aloittaminen audiovisuaalialan yhteistuotantojärjestelyistä.

30 ARTIKLA

Tiede- ja teknologiayhteistyö

1. Osapuolet edistävät, kehittävät ja helpottavat tieteen, tekniikkaan ja innovointiin liittyvää yhteistyötä molemmille hyödyllisillä aloilla lakiansa ja säännöstensä mukaisesti.

2. Yhteistyön tavoitteina on:

- a) edistää tiedettä, teknologiaa ja innovointia, politiikkoja ja ohjelmia koskevan tiedon vaihtoa;
- b) edistää kestäviä suhteita osapuolten tiedeyhteisöjen, tutkimuskeskusten, yliopistojen ja teollisuuden välillä;

HE 98/2021 vp

c) edistää tutkijoiden ja korkeakouluopiskelijoiden koulutusta ja liikkuvuutta.

3. Yhteistyön muotoja voivat osapuolten keskustelujen ja kunkin maan tutkimusalan rahoituslaitosten kuulemisen perusteella olla yhteiset tutkimushankkeet ja/tai tutkijavaihto, kokoukset, työpajat sekä tutkijoiden ja korkeakouluopiskelijoiden koulutus kansainvälisten liikkuvuusjärjestelyjen avulla tutkimustulosten levittämiseksi mahdollisimman laajalle.

4. Osapuolet tukevat omien korkeakoulujensa, tutkimuskeskustensa ja tuotantoalojensa, myös pk-yritysten, osallistumista tähän yhteistyöhön.

5. Osapuolet sopivat pyrkivänsä lisäämään tietoa ohjelmiensa tarjoamista mahdollisuuksista tieteen ja tekniikan alan yhteistyöhön.

31 ARTIKLA

Energia

1. Osapuolet pyrkivät lisäämään energia-alan yhteistyötä. Ne pyrkivät näin:

a) monipuolistamaan energiahuoltoa ja kehittämään uusia ja uusiutuvia energiamuotoja kaupallisista lähtökohdista;

b) järkiperaistämään energian käyttönsä, erityisesti edistämällä kysynnän hallintaa;

c) edistämään tehokkaaseen energian käyttöön tarkoitetun teknologian siirtoa;

d) torjumaan ilmastonmuutosta muun muassa hiilidioksidipäästöjen hinnoittelun avulla;

e) tehostamaan valmiuksien kehittämistä, mahdollisesti myös koulutuksen ja energia-alan investointien helpottamisen avulla avoimien, syrjimättömien ja markkinalähtöisten sääntöjen pohjalta;

f) edistämään kilpailua energiamarkkinoilla.

2. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi osapuolet pyrkivät edistämään asianomaisten suunnitteluyksiköiden yhteyksiä sekä tutkimuslaitosten ja yliopistojen yhteistä tutkimustoimintaa etenkin alalla toimivien alueellisten foorumien puitteissa. Osapuolet tarkastelevat mahdollisuuksia lisätä ydinturvallisuuden liittyvää yhteistyötään nykyisen lainsäädäntökehityksen ja toimintapolitiikan puitteissa. Ottaen huomioon 34 artiklan sekä Johannesburgissa vuonna 2002 pidetyssä kestävä kehityksen huippukokouksessa tehdyt päätelmät osapuolet saattavat pyrkiä käsittelemään kohtuuhintaan saatavilla olevien energiapalvelujen ja kestävä kehityksen välisiä yhteyksiä. Näitä toimia voidaan edistää yhdessä kestävä kehityksen huippukokouksessa käynnistetyn Euroopan unionin energia-aloitteen kanssa.

32 ARTIKLA

Liikenne

1. Osapuolet sopivat lujittavansa yhteisestä sopimuksesta entisestään yhteistyötään kaikilla asiaan liittyvillä liikennepolitiikan aloilla parantaakseen tavaroiden ja matkustajien liikkuvuutta, edistääkseen turvallisuutta, torjuakseen merirosvousta ja laivojen aseellisia ryöstöjä, edistääkseen ympäristönsuojelua ja tiukkoja toimintanormeja sekä parantaakseen liikennejärjestelmiensä tehokkuutta.

Osapuolet palauttavat mieliin 1 artiklan 5 kohdassa sovitun ja vahvistavat, että yhteistyön kaikilla liikenteeseen liittyvillä aloilla on oltava niiden kansallisten lakien, sääntöjen ja määräysten mukaista.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetulla osapuolten yhteistyöllä pyritään edistämään:

a) tietojenvaihtoa osapuolten liikennepolitiikoista erityisesti kaupunkiliikenteen, multimodaaliverkkojen yhteenliitettävyyden ja yhteentoimivuuden sekä rautateiden, satamien ja lentoasemien hallinnon osalta;

b) maailmanlaajuisten satelliittinavigointijärjestelmien käyttöä keskittyen sääntelyä sekä tuotannonalan ja markkinoiden kehittämistä koskeviin molemmille hyödyllisiin kysymyksiin;

c) lentoliikennettä koskevaa vuoropuhelua, jolla pyritään parantamaan yhteistyötä ilmailupolitiikkaan kuuluvissa asioissa ja toteuttamaan yhteisiä toimia lentoliikennepalveluiden alalla muun muassa neuvottelemalla ja panemalla täytäntöön näitä asioita koskevia sopimuksia. Osapuolet kehittävät edelleen suhteitaan ja tarkastelevat tarvittaessa mahdollisuutta tehdä tulevaisuudessa ilmailupalveluita koskeva kattava sopimus. Osapuolet lisäävät myös, silloin kun se on molemmille hyödyllistä, teknistä ja sääntelyä koskevaa yhteistyötä esimerkiksi lentoturvallisuuden, ilmailun turvaamisen, ilmaliikenteen hallinnan sen viherryttäminen mukaan luettuna, kilpailulainsäädännön soveltamisen ja ilmailualan taloudellisen sääntelyn aloilla tukeakseen sääntelyn lähentämistä ja liiketoiminnan esteiden poistamista, sekä tehostavat vuoropuhelua ilmailualan ympäristökysymyksistä, kuten markkinapohjaisten ohjauskeinojen, myös päästökaupan, käytöstä maapallon lämpenemisen torjunnassa. Osapuolet selvittävät tältä pohjalta mahdollisuuksia tiiviimpään yhteistyöhön siviili-ilmailun alalla;

d) meriliikennepalveluja koskevaa vuoropuhelua, jonka tavoitteena on rajoittamaton pääsy kansainvälisen meriliikenteen markkinoille ja alan elinkeinojen harjoittamiseen kaupallisin ja syrjimättömin perustein ja jolla tuetaan sitoumuksia poistaa asteittain nykyiset lastinvarausjärjestelmät, pidättäytyä lastinjakoa koskevien lausekkeiden käyttöön otosta sekä ottaa meriliikennepalvelujen ja niiden liitännäispalvelujen alalla käyttöön kansallinen kohtelu, joka koskee toisen osapuolen kansalaisten tai yritysten alusten mahdollisuuksia käyttää liitännäispalveluja ja satamapalveluja sekä ovelta ovelle kuljetuspalveluihin liittyviä kysymyksiä; sekä

e) turvallisuutta ja pilaantumisen estämistä koskevien normien täytäntöönpanoa erityisesti meriliikenteen ja ilmailun aloilla molempia osapuolia sitovien, asiaa koskevien kansainvälisten yleissopimusten mukaisesti, mukaan luettuna asianomaisilla kansainvälisillä foorumeilla tehtävä kansainvälisten sääntöjen täytäntöönpanon tehostamiseen tähtäävä yhteistyö.

Koulutus ja kulttuuri

1. Osapuolet sopivat edistävänsä koulutus- ja kulttuuriyhteistyötä niiden moninaisuutta kunnioittaen lisätäkseen kulttuuriensa vastavuoroista ymmärtämystä ja tuntemusta.
2. Osapuolet pyrkivät toteuttamaan tarvittavia toimenpiteitä kulttuurivaihdon edistämiseksi ja yhteisten aloitteiden käynnistämiseksi kulttuurin eri osa-alueilla esimerkiksi järjestämällä yhteisiä kulttuuritapahtumia. Osapuolet sopivat tukevansa edelleen Aasia-Eurooppa-säätiön toimia.
3. Osapuolet sopivat keskustelewansa ja tekevänsä yhteistyötä asianmukaisilla kansainvälisillä foorumeilla, kuten YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestössä, pyrkiäkseen yhteisiin tavoitteisiin ja edistääkseen kulttuurista monimuotoisuutta.
4. Osapuolet kiinnittävät lisäksi huomiota toimenpiteisiin, joilla pyritään luomaan yhteyksiä osapuolten erityisvirastojen välille ja edistämään tietojen, osaamisen, opiskelijoiden, asiantuntijoiden, nuorison ja nuorisotyöntekijöiden sekä teknisten resurssien vaihtoa hyödyntäen tässä järjestelyjä, joita Euroopan unionin ohjelmat tarjoavat koulutuksen ja kulttuurin alalla Kaakkois-Aasiassa, sekä osapuolten alalla hankkimaa kokemusta.
5. Osapuolet kannustavat oppilaitoksiaan lisäämään vaihtoa ja yhteistyötä, jolla edistetään osapuolten kulttuurien, talouksien ja yhteiskuntajärjestelmien keskinäistä ymmärtämystä, tuntemusta ja arvostusta. Osapuolet pyrkivät erityisesti helpottamaan opiskelijoiden ja tutkijoiden liikkuvuutta Erasmus Mundus -ohjelman tai muiden vastaavanlaisten ohjelmien puitteissa.

34 ARTIKLA

Ympäristö ja luonnonvarat

1. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että luonnonvaroja ja biologista monimuotoisuutta on suojeltava ja hallinnoitava kestäväällä tavalla, sillä ne ovat nykyisen ja tulevien sukupolvien kehityksen perusta.
2. Osapuolet ottavat kaikessa tämän sopimuksen nojalla toteuttamassaan toiminnassa huomioon velvoitteen panna täytäntöön vuonna 1992 järjestetyn YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin, vuonna 2002 järjestetyn maailman kestävän kehityksen huippukokouksen ja vuonna 2012 järjestetyn YK:n kestävän kehityksen huippukokouksen tulokset.
3. Osapuolet pyrkivät jatkamaan ympäristönsuojelua koskevaa yhteistyötään muun muassa jakamalla parhaita käytäntöjä seuraavilla aloilla:
  - a) ilmastonmuutos ja energiatehokkuus;
  - b) ympäristöteknologia ja puhtaat teknologiat, etenkin turvalliset ja kestävät teknologiat;

HE 98/2021 vp

- c) valmiuksien kehittäminen monenvälisen ympäristösopimusten neuvottelua ja täytäntöönpanoa varten;
- d) rannikko- ja meriympäristö;
- e) laittoman puunkorjuun ja siihen liittyvän kaupan torjunta sekä kestävä metsänhoidon edistäminen.

35 ARTIKLA

Työllisyys- ja sosiaaliasiat

1. Osapuolet sitoutuvat globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamiseksi lisäämään yhteistyötä työllisyys- ja sosiaaliasioissa, myös alueellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden alalla sekä työterveyttä ja -turvallisuutta, sukupuolten tasa-arvoa, ihmisarvoista työtä ja työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua koskevissa asioissa.
  2. Osapuolet vahvistavat, että on tarpeen tukea globalisaatioprosessia kaikkia hyödyttävällä tavalla ja edistää täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä ihmisarvoista työtä olennaisena osana kestävä kehitys ja köyhyden vähentämistä YK:n yleiskokouksen 24 päivänä lokakuuta 2005 antaman päätöslauselman 60/1 ja YK:n talous- ja sosiaalineuvoston korkean tason osuudessa vuonna 2006 hyväksytyt ministerijulistuksen (YK:n talous- ja sosiaalineuvoston asiakirja E/2006/L.8, 5.7.2006) sekä vuonna 2008 sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta hyväksytyt Kansainvälisen työjärjestön (ILO) julistuksen mukaisesti. Osapuolet ottavat huomioon taloudellisen ja yhteiskunnallisen tilanteensa erityispiirteet ja keskinäiset eroavuudet.
  3. Osapuolet sitoutuvat ILO:n jäsenyyden mukaisten ja Kansainvälisen työkonferenssin 86. kokouksessaan vuonna 1998 työelämän perusperiaatteista ja -oikeuksista hyväksymän ILO:n julistuksen ja sen seurannan velvoitteiden mukaisesti kunnioittamaan, edistämään ja toteuttamaan seuraavia työelämän perusoikeuksia koskevia periaatteita:
    - a) yhdistymisvapaus ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden tosiasiallinen tunnustaminen;
    - b) kaikenlaisen pakkotyön poistaminen;
    - c) lapsityövoiman käytön tosiasiallinen poistaminen; sekä
    - d) työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä tapahtuvan syrjinnän poistaminen.
- Osapuolet vahvistavat uudelleen sitoutuvansa panemaan tehokkaasti täytäntöön Singaporen tasavallan ja jäsenvaltioiden ratifioimat ILO:n yleissopimukset. Osapuolet pyrkivät jatkuvasti ja hellittämättömästi ratifioimaan ja panemaan täytäntöön ILO:n keskeiset yleissopimukset ja vaihtavat tästä tietoja. Osapuolet harkitsevat lisäksi muiden ILO:n yleissopimusten ratifiointia ja täytäntöönpanoa ottaen huomioon kotimaan olosuhteet. Osapuolet vaihtavat tästä tietoja.
4. Osapuolet voivat käynnistää molemmille hyödyllisiä yhteistyöaloitteita, joihin voi sisältyä muun muassa erityisohjelmia ja -hankkeita yhteisen sopimuksen mukaisesti, vuoropuhelua sekä kahden- tai monenvälisiä yhteistyötä, esimerkiksi ASEM:ssa, ASEANin

HE 98/2021 vp

ja EU:n kumppanuudessa sekä ILO:ssa, ja siihen liittyviä aloitteita yhteisen edun mukaisilla aloilla.

36 ARTIKLA

Terveys

1. Osapuolet sopivat tekevänsä terveysalan yhteistyötä parantaakseen terveysoloja toimilla merkittävimpien tartuntatautiin, kuten HIV/aids, lintuinfluenssa ja muut ihmisväestön pandemiariskin aiheuttavat influenssat, sekä ei-tarttuvien tautien ja niiden riskitekijöiden aloilla muun muassa vaihtamalla tietoja ja tekemällä yhteistyötä tautien havaitsemiseksi varhain, ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä kansainvälisten terveyssovimusten avulla.

2. Käytettävissä olevista resursseista riippuen yhteistyötä voidaan toteuttaa seuraavilla keinoilla:

a) merkittävimpien tartuntatautiin ja ei-tarttuvien tautien epidemiologiaan liittyvät hankkeet;

b) henkilövaihto, apurahat ja koulutusohjelmat;

c) ohjelmat ja hankkeet terveydenhuoltopalvelujen ja terveysolojen parantamiseksi;

d) tietojen jakaminen ja tieteellinen yhteistyö lääkkeitä ja lääkinnällisiä laitteita koskevan sääntelyn aloilla; sekä

e) kansainvälisten terveysalan sopimusten, kuten kansainvälisen terveyssäännösten ja tupakoinnin torjuntaa koskevan puitesopimuksen, täysimittaisen ja oikea-aikaisen täytäntöönpanon edistäminen.

37 ARTIKLA

Tilastot

Osapuolet sopivat edistävänsä tilastointimenetelmien ja -käytäntöjen yhdenmukaistamista unionin ja ASEANin tilastoyhteistyötä koskevien nykyisten toimien mukaisesti. Tähän sisältyvät muun muassa tilastotietojen keruu ja levitys, minkä ansiosta osapuolet voivat molemminpuolisesti hyväksyttävissä olevin perustein käyttää tavara- ja palvelukauppaa sekä suoria ulkomaisia sijoituksia koskevia tilastoja sekä yleisemmin muiden sellaisten tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien alojen tilastoja, joille tietojen tilastollinen keruu, käsittely, analysointi ja levitys soveltuu.

38 ARTIKLA

Kansalaisyhteiskunta

HE 98/2021 vp

Osapuolet tunnustavat järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistumispotentiaalin tämän sopimuksen mukaisessa vuoropuhelu- ja yhteistyöprosessissa ja sopivat pyrkivänsä edistämään järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävää vuoropuhelua.

VII OSASTO

YHTEISTYÖMUODOT

39 ARTIKLA

Yhteistyöresurssit

1. Osapuolet sopivat antavansa omien valmiuksiensa ja säännöstensä sallimissa rajoissa käyttöön asianmukaiset resurssit, myös rahoituksen, tässä sopimuksessa määrättyjen yhteistyötavoitteiden saavuttamiseksi.
2. Osapuolet kannustavat Euroopan investointipankkia jatkamaan toimintaansa Singaporen tasavallassa omien menettelyjensä ja rahoituskriteeriensä mukaisesti.

40 ARTIKLA

Yhteistyö kolmansien maiden kehittämiseksi

1. Osapuolet sopivat vaihtavansa tietoja kehitysapolitiikoistaan aloittaakseen säännöllisen vuoropuhelun niiden tavoitteista ja kolmansissa maissa toteutettavista kehitysapuohjelmistaan.
2. Osapuolet edistävät lisäksi yhteisiä toimia, joilla pyritään antamaan teknistä apua ja edistämään henkilöresurssien kehittämistä vähemmän kehittyneissä maissa Kaakkois-Aasiassa ja muualla.

VIII OSASTO

INSTITUTIONAALINEN KEHYS

41 ARTIKLA

Sekakomitea

1. Osapuolet sopivat perustavansa tämän sopimuksen nojalla sekakomitean, joka koostuu kummankin osapuolen riittävän korkean tason edustajista. Sekakomitean tehtävänä on:
  - a) varmistaa tämän sopimuksen moitteeton toiminta ja täytäntöönpano;
  - b) määritellä tämän sopimuksen tavoitteita koskevat painopisteet;

HE 98/2021 vp

c) antaa suosituksia tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Sekakomitea kokoontuu tavallisesti vähintään kahden vuoden välein vuorotellen Singaporessa ja Brysselissä yhteisesti sovittavana päivänä. Sekakomitean puheenjohtajina toimii yhdessä yksi kummankin osapuolen edustaja. Sekakomitean kokousten esityslis-tasta päätetään osapuolten yhteisellä sopimuksella. Myös ylimääräisiä sekakomitean ko-kouksia voidaan järjestää osapuolten niin sopiessa.

3. Sekakomitea voi perustaa erityisiä alakomiteoita, jotka avustavat sitä tehtävien hoita-misessa. Kyseiset alakomiteat esittävät sekakomitealle yksityiskohtaiset kertomukset toiminnastaan sekakomitean jokaisessa kokouksessa.

4. Sekakomitea hyväksyy tämän artiklan mukaisesti oman työjärjestyksensä ja hoitaa tehtäviään konsensusperiaatetta noudattaen. Sekakomitea määrittelee työjärjestykses-sään 44 artiklassa tarkoitetut neuvottelumenettelyt ja pyrkii sopimaan yhteisestä työkie-lestä.

5. Sekakomitea keskustelee yhdessä sovituisia ja asianmukaisissa tapauksissa 43 artik-lan 3 kohdassa tarkoitettujen erityissopimusten toiminnasta ja täytäntöönpanosta.

IX OSASTO

LOPPUMÄÄRÄYKSET

42 ARTIKLA

Tulevaa kehitystä koskeva lauseke

1. Yhteistyötä lisätäkseen osapuolet voivat keskinäisestä sopimuksesta laajentaa tätä so-pimusta esimerkiksi täydentämällä sitä tiettyjä aloja tai toimintoja koskevilla sopimuk-silla tai pöytäkirjoilla.

2. Sopimuksen täytäntöönpanon osalta osapuolet voivat tehdä ehdotuksia yhteistyön laajentamiseksi ottaen huomioon sopimuksen soveltamisesta saadut kokemukset.

43 ARTIKLA

Muut sopimukset

1. Tämä sopimus ja sen nojalla toteutettavat toimet eivät rajoita jäsenvaltioiden valtuuk-sia tehdä kahdenvälistä yhteistyötä Singaporen tasavallan kanssa tai tarvittaessa tehdä sen kanssa uusia kumppanuus- ja yhteistyösopimuksia, sanotun kuitenkin rajoittamatta Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopi-mukseen sisältyvien asian kannalta merkityksellisten määräysten soveltamista.

2. Tämä sopimus ei vaikuta sellaisten sitoumusten soveltamiseen tai täytäntöönpanoon, joita osapuolet ovat antaneet kolmansille.

HE 98/2021 vp

3. Sen estämättä, mitä 9 artiklan 2 kohdassa määrätään, osapuolet voivat lisäksi täydentää tätä sopimusta tekemällä erityissopimuksia millä tahansa tämän sopimuksen kattamalla yhteistyön alalla. Tällaiset erityissopimukset ovat erottamaton osa tällä sopimuksella säänneltyjä yleisiä kahdenvälisiä suhteita, ja ne muodostavat osan yhteisestä institutionaalisesta kehyksestä.

44 ARTIKLA

Sopimuksen täyttämättä jättäminen

1. Jos jompikumpi osapuoli katsoo, että toinen osapuoli on jättänyt täyttämättä jonkin tämän sopimuksen mukaisen velvoitteensa, se voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet. Lukuun ottamatta erityisen kiireellisiä tapauksia kyseinen osapuoli pyytää tätä ennen neuvotteluja, joihin toinen osapuoli suostuu, jotta ne voisivat saavuttaa asiassa molempia osapuolia tyydyttävän ratkaisun. Neuvotteluja voidaan käydä 41 artiklassa tarkoitettussa sekakomiteassa, joka voi ratkaista sen käsiteltäväksi annetun asian antamalla suosituksen tai muulla molempien osapuolten hyväksymällä tavalla.

2. Jos kyseessä on erityisen kiireellinen tapaus, suunnitellusta aiheellisista toimenpiteistä ilmoitetaan välittömästi toiselle osapuolelle. Toisen osapuolen pyynnöstä käydään enintään 15 päivän ajan neuvotteluja, jotta asiassa voitaisiin saavuttaa molempia osapuolia tyydyttävä ratkaisu. Aiheellista toimenpidettä voidaan sovelletaan tämän ajanjakson jälkeen.

3. Aiheellisia toimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tämän sopimuksen tai mahdollisten erityissopimusten toiminnalle. Toimenpiteistä ilmoitetaan välittömästi toiselle osapuolelle, ja niistä keskustellaan sekakomiteassa toisen osapuolen sitä pyytäessä.

4. Osapuolet sopivat, että sopimuksen oikean tulkinnan ja soveltamisen varmistamiseksi tähän artiklaan sisältyvällä ilmauksella 'aiheelliset toimenpiteet' tarkoitetaan tähän sopimukseen tai mihin tahansa 9 artiklan 2 kohdassa ja 43 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun erityissopimukseen perustuvien velvoitteiden soveltamisen keskeyttämistä tai tilapäistä toteuttamatta jättämistä tai mitä tahansa muuta sekakomitean suosittelemaa toimenpidettä. Aiheelliset toimenpiteet toteutetaan kansainvälisen oikeuden mukaisesti, ja niiden on oltava oikeasuhteisia tähän sopimukseen perustuvien velvoitteiden täytäntöönpanon laiminlyöntiin nähden. Lisäksi osapuolet sopivat, että 1 ja 2 kohdan ilmauksella 'erityisen kiireellinen tapaus' tarkoitetaan:

- a) sopimuksen hylkäämistä kansainvälisen oikeuden yleisten sääntöjen vastaisesti; tai
- b) 1 artiklan 1 kohdassa sekä 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen sopimuksen olennaisien osien rikkomista.

45 ARTIKLA

Helpotukset

Helpottaakseen tämän sopimuksen mukaista yhteistyötä molemmat osapuolet myöntävät tehtäviensä suorittamiseksi välttämättömät takeet ja helpotukset.

46 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

Tätä sopimusta sovelletaan alueeseen, johon sovelletaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta niissä määrättyin edellytyksin, sekä Singaporen tasavallan alueeseen.

47 ARTIKLA

Osapuolten määritelmä

Tässä sopimuksessa 'osapuolilla' tarkoitetaan unionia tai sen jäsenvaltioita taikka unionia ja sen jäsenvaltioita niiden toimivallan mukaisesti sekä Singaporen tasavaltaa.

48 ARTIKLA

Tietojen luovuttaminen

Minkään tässä sopimuksessa ei katsota edellyttävän osapuolen antavan tietoja, joiden luovuttamisen se katsoo olevan keskeisten turvallisuusetujensa tai kansainvälisen rauhahan ja turvallisuuden ylläpitämisen vastaista.

49 ARTIKLA

Sopimuksen voimaantulo ja kesto

1. Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen tätä tarkoitusta varten tarvittavien oikeudellisten menettelyjen päätökseen saattamisesta.
2. Tämä sopimus on tehty viideksi vuodeksi. Sen voimassaoloa jatketaan ilman eri toimenpiteitä vuodeksi kerrallaan, jollei Singaporen tasavalta tai jolleivät unioni ja sen jäsenvaltiot ilmoita kuusi kuukautta ennen kyseessä olevan yksivuotisen voimassaolojakson päättymistä toiselle osapuolelle kirjallisesti aikomuksestaan olla jatkamatta sopimuksen voimassaoloa.
3. Osapuolet sopivat sopimukseen mahdollisesti tehtävistä muutoksista. Muutokset tulevat voimaan sen jälkeen, kun viimeisenä sen tekevä osapuoli on ilmoittanut toiselle osapuolelle kaikkien tarvittavien muodollisuuksien täyttämisestä.
4. Singaporen tasavalta voi tai unioni ja sen jäsenvaltiot voivat irtisanoa tämän sopimuksen ilmoittamalla asiasta kirjallisesti toiselle osapuolelle. Sopimuksen irtisanominen tulee voimaan kuusi kuukautta sen jälkeen, kun toinen osapuoli on vastaanottanut ilmoituksen.

HE 98/2021 vp

50 ARTIKLA

Julistukset ja liitekirjeet

Tämän sopimuksen yhteiset julistukset ja liitekirje ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

51 ARTIKLA

Ilmoitukset

Sopimuksen 49 artiklan mukaiset ilmoitukset esitetään Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristölle ja Singaporen tasavallan ulkoasiainministeriölle.

52 ARTIKLA

Todistusvoimainen teksti

Tämä sopimus on laadittu bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakin, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen. Jos sopimuksen tulkinnasta syntyy erimielisyyttä, osapuolet antavat asian sekakomitean ratkaistavaksi.

Yhteinen julistus 44 artiklasta (Sopimuksen täyttämättä jättäminen)

Osapuolet sopivat, että 44 artiklan 4 kohdan b alakohdan ilmauksella 'sopimuksen olennaisten osien rikkominen' tarkoitetaan erityisen poikkeuksellisia tapauksia, joissa 1 artiklan 1 kohdassa ja 7 artiklan 2 kohdassa määritellyjä velvoitteita on laiminlyöty järjestelmällisesti, vakavasti ja merkittävällä tavalla.

Yhteinen julistus 52 artiklasta (Todistusvoimainen teksti)

Jos sopimuksen tulkinnasta syntyy erimielisyyttä, otetaan huomioon, että sopimus on neuvoteltu englanniksi.

LIITEKIRJE

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan kumppanuus- ja yhteistyösopimukseen viitaten molemmat osapuolet vahvistavat, ettei niillä tämän sopimuksen allekirjoittamisen aikaan ollut objektiivisesti käytettävissä olleiden tietojen nojalla tiedossaan mitään toisen osapuolen kotimaista lakia tai sen soveltamiskäytäntöä, joka voisi johtaa tämän sopimuksen 44 artiklan soveltamiseen.

LIITE II YHTEINEN JULISTUS

Viitaten Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden ja Singaporen tasavallan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen 26 artiklaan, molempien osapuolten vakaana pyrkimyksenä on varmistaa, että uusi, automaattista tietojenvaihtoa koskeva OECD:n maailmanlaajuinen standardi pannaan täytäntöön tekemällä kahdenvälisiä sopimuksia, jos jokin osapuoli sitä pyytää.